

Hlavné mestá Biodiverzity

Európske samosprávy idú príkladom v ochrane biodiverzity na miestnej úrovni

**HLAVNÉ MESTÁ BIODIVERZITY
EURÓPSKE SAMOSPRÁVY IDÚ PRÍKLADOM V
OCHRANE BIODIVERZITY NA MIESTNEJ ÚROVNI**

Koordinátor

Fundación Biodiversidad

Editori

Deutsche Umwelthilfe – DUH (Nemecko)

Fundación Biodiversidad (Španielsko)

Lake Balaton Development Coordination Agency (LBDCA) - Balaton Fejlesztési Tanacs (Maďarsko)

Natureparif, Agence régionale pour la nature et la biodiversité en Ile-de-France (Francúzsko)

Regionálne environmentálne centrum Slovensko (REC) (Slovensko)

Grafické spracovanie

Amaya Lalanda

D.L.: M-45009-2011

Tlač

La Trébere, Madrid, Španielsko.

Reprodukcia tejto publikácie je pod podmienkou uvedenia zdroja povolená.

Obsah

Predslov konvencie o biologickej diverzite	5
Projekt	6
Pracovná skupina projektu	7
Ponuka školení	8
Monitorovanie biodiverzity v obciach: Potenciál a výhody	9
Zoznam víťazov súťaže za rok 2010	10
Zoznam víťazov súťaže za rok 2011	12
Popis Hlavných miest biodiverzity 2010	14
Grande-Synthe: Francúzske Hlavné mesto biodiverzity 2010	14
Tata: Maďarské Hlavné mesto biodiverzity 2010	15
Želiezovce: Slovenské hlavné mesto biodiverzity 2010	16
Kráľovské miesto San Ildefonso: Španielske Hlavné mesto biodiverzity 2010	17
Popis Hlavných miest biodiverzity 2011	18
Montpellier: Francúzske hlavné mesto biodiverzity 2011	18
Hannover: Nemecké Hlavné mesto biodiverzity 2011	19
Szentes: Maďarské hlavné mesto biodiverzity 2011	20
Hlavné mesto biodiversity 2011 – mesto Kremnica	21
Puebla de Sanabria: Španielske hlavné mesto biodiverzity 2011	22
Príroda v najlepších mestských projektoch	23
Ekologická správa parku de la Citadella. Lille	23
Organizácia pre špeciálnu správu záhrad a parkov v Paríži	24
Paundorský zelený oblúk	25
Budovanie náučného chodníka Fundoklia, opatrenia vlády v chránených oblastiach	26
Prievidza – čerešňový sad	27
Zvolen – Sadovnícka úprava okolia nového kostola na lokalite Hôrka	28
Santander: Sieť biodiverzitných záhrad	29
Najlepšie projekty ochrany druhov a biotopov	30
Maurecourt: Prestavba brehov Oisy	30
Ratekau – samosprávna obec priateľská netopierom	31
Zvýšenie a ochrana populácie dropa fúzatého v oblasti Dévaványa a ochrana ich biotopov	32
Uchovanie eurosibírskych stepných stromov a panónskych pieskových stepí v pSCI oblasti „Nagykőrösi Pusztai Tölgyesek”, 2006-2011	33
Duby – Pamiatka na rod Esterházyovcov	34
Quer: Výstavba hniezda pre rozmnožovanie sokola bielopazúrového (<i>Falco naumani</i>)	35

Najlepšie projekty pre lesy, vody a poľnohospodárstvo	36
Rozvodie "Source d'Arcier": Zníženie množstva použitých pesticídov a rozvoj biologického poľnohospodárstva. Besançon	36
Prepelice v severnom hornofalckom lese	37
Obnova Starého jazera v Tate	38
Trnava – Izolačný zelený pás za sídliskom Družba	39
Zachovanie dvoch miestnych druhov v Allarize: Kukurica a kravy Limia	40
Coca, mestočko venujúce sa svojim lesným zdrojom	41
Najlepšie projekty v oblasti komunikácie a zvyšovania povedomia	42
Chenôve: Dom pre obnoviteľný rozvoj vrátane školskej farmy a vzdelávacej záhrady	42
Berlin – Pilotný projekt Panke 2015	43
Medzinárodný festival filmov o prírode Green Screen®	44
Mórahalom: "So zodpovednosťou za environmentálne povedomie dnešných aj budúcich generácií" účinné environmentálne vzdelávanie s využitím interaktivity a skúseností.	45
Zábiedovo – Program environmentálne uvedomelého občianstva	46
Na postriežke na exotické invazívne druhy v Gijóne	47
Najlepšie projekty mestského plánovania	48
Feyzin: Vývoj a zavedenie miestneho zeleného plánu	48
Zlepšovanie životného prostredia mestskej štvrte Richtsberg	49
Budaörs: Náučný chodník Naphegy, náučný chodník Tűzkőhegy, systém náučných chodníkov Törökugrató	50
Prešov – Územný plán mesta	51
Ciele v Barcelone: Snahou je, aby každý obyvateľ štvrti Ensache mal zelenú oblasť najďalej 200 m od domu.	52

Predslov konvencie o biologickej diverzite

Vážení priatelia,

Súčasná rýchlosť, s ktorou strácame náš živý poklad, rozmanitosť živých bytostí, ktoré nazývame biodiverzita, dosiahla také hodnoty, že vážne ohrozuje schopnosť planéty Zem udržiavať život. Ako ukázalo tretie vydanie publikácie Global Biodiversity Outlook (Výhľad globálnej biodiverzity), ľudská činnosť spôsobuje 100 až 1000-násobné zrýchlenie vymierania druhov voči normálu. Vymretie ohrozuje v Európe 30 až 50 percent cicavcov, vtákov, motýľov, obojživelníkov, plazov a sladkovodných rýb. Čím viac sa ľudia sťahujú do miest, stále – a úplne – závisia od služieb poskytovaných prírodou, počínajúc potravinami až po liečivá, od stavebných materiálov po odev, palivo, čistenie vzduchu a vody. Podľa údajov organizácie FAO (organizácia OSN pre potraviny a poľnohospodárstvo), asi 40% svetovej ekonomiky je založenej na biologických produktoch alebo procesoch. Pre obyvateľov miest pokles biodiverzity znamená viac monotónnosti a stresu – teda nižšiu kvalitu života. Na druhej strane obce, mestá a veľkomestá sa môžu stať kľúčovými hráčmi v prospech biodiverzity – vhodnými činnosťami a komunikáciou o význame biodiverzity sa samosprávne obce a ich obyvatelia môžu stať vedúcou silou pri zastavení poklesu biodiverzity.

Konvencia OSN o biologickej diverzite (CBD) predstavuje prvú, skutočne celosvetovú dohodu o ochrane a obnoviteľnom využívaní Biodiverzity, ako aj o prístupe k biologickým zdrojom a ich prijateľné a spravodlivé zdieľanie. Na konferencii v Riu v roku 1992 dokument podpísalo viac ako 150 vlád, doteraz bola dohoda ratifikovaná 193 krajinami.

193 účastníkov konvencie postupným rozhodovacím procesom a prijatím špecializovaného Plánu činnosti v roku 2010, uznalo kritický príspevok regionálnych vlád a miestnych úradov k jej zavedeniu. Niekoľko účastníkov CBD sa už v tejto veci chopilo iniciatívy. Konkrétne Európska únia financuje unikátnu odmenu Európske hlavné mesto biodiverzity, uvedenú do života koalíciou mimovládnych organizácií, našich partnerov ICLEI a IUCN, pričom Francúzsko, Nemecko, Maďarsko, Slovensko a Španielsko sú prvé európske krajiny zúčastňujúce sa súťaže. Pretože sa jedná o taký priekopnícky projekt, Sekretariát s radosťou prijal účasť v jeho poradnom výbore a podieľal sa na práci vykonávajúcich agentúr pri oslave víťazov za rok 2010 ocenením ich úspechov na stretnutí City Biodiversity Summit v japonskej Nagoji, kde sa stretlo viac ako 600 špičkových funkcionárov miest a štátov súbežne s 10. CBD konferenciou zúčastnených strán.

Srdečne gratulujem všetkým víťazom a najlepšie umiestneným samosprávnym obciam, ďakujem všetkým zúčastneným obciam ako aj programu LIFE EÚ a finančným podporovateľom projektu na národnej úrovni a dúfam, že ich podpora bude pokračovať a lekcie, ktorými prešli finalisti a víťazi bude zdieľané v EÚ aj mimo nej a že podobné súťaže vyzdvihnú miestnych šampiónov biodiverzity a miestnym úradom ukážu cestu ako naďalej prispievať k cieľom Konvencie a jej strategickému plánu na roky 2011-2020.

Dr. Ahmed Djoghlaif, tajomník a výkonný sekretár
Dohody OSN o biologickej diverzite

Projekt

Mnoho európskych veľkomiest, miest a obcí skrýva neobyčajne bohatú biodiverzitu. Nachádza sa v nich veľká rozmanitosť ekosystémov, vytvárajúcich rozličné biotopy: záhrady a parky, rieky a lesy, staré budovy a múry, ladom ležiaca pôda, trávnaté plochy a mnohé ďalšie. Táto diverzita je dôležitá nielen pre ochranu ohrozenej prírody; pre veľkú časť populácie je to prvý a často aj jediný kontakt s prírodou, pretože žijú ďaleko od prírodných biotopov, ktoré sa obvykle nachádzajú vo vidieckych oblastiach.

Samosprávne obce môžu urobiť veľa pre ochranu biodiverzity a vytvoriť pre svojich občanov a budúce generácie zdravé a hodnotné prostredie. Obce, ktoré sledujú tento cieľ preukazujú zodpovednosť a priamo prispievajú k obnoviteľnému rozvoju svojich obcí. Projekt "Hlavné mestá biodiverzity" vyznamenáva tieto obce, propaguje ich akcie u iných miest a upozorňuje na ich úspechy na národnej a európskej úrovni.

Projekt je založený na národnej súťaži, ktorá sústreďuje pozornosť na miestne akcie týkajúce sa biodiverzity: Ktoré obce sa najviac angažujú pre biodiverzitu? ...vytvárajú a podporujú prírodné zelené oblasti? ...iniciujú revitalizáciu riek či obnovu iných dôležitých biotopov? ...zohľadňujú prírodu a biodiverzitu pri svojom plánovaní? Súťaže boli po prvýkrát zavedené vo Francúzsku, Nemecku, Maďarsku, Slovensku a Španielsku v roku 2010, ktorý bol OSN vyhlásený za Rok biodiverzity. V roku 2011 boli opakované vo Francúzsku, na Slovensku a v Španielsku. Celkove sa súťaže zúčastnilo 521 obcí, reprezentujúcich takmer 40 miliónov Európanov!

Súťaže sa zúčastnili obce všetkých veľkostí, od malých dedín ako Gyűrűfű (Maďarsko, 25 obyvateľov) a Carrícola (Španielsko, 70 obyvateľov) až po veľké mestá ako Barcelona, Bratislava, Budapešť, Mníchov a Paríž. Mimoriadnym záujmom o súťaž sa vyznačovali stredné a malé obce. Okolo 30% zúčastnených obcí predstavovali obce s menej ako 5000 obyvateľmi, viac ako 60% obcí malo menej ako 30.000 obyvateľov. Súťaž bola zorganizovaná spravodlivo, zúčastnené obce boli zaradené do tried podľa veľkosti.

Zložitosť celej záležitosti vyžadovala riešenie vo viacerých rovinách: Víťazi boli vybraní na základe podrobných dotazníkov a prepracovanej metódy ich vyhodnotenia. Pre zamestnancov úradov a starostov / primátorov boli zorganizované školiace stretnutia, kde im predviedli, čo obce môžu pre ochranu biodiverzity urobiť a ako to spropagovať. Ukážky najlepších vyskúšaných a overených príkladov boli zozbierané a sprístupnené obciam aj

iným záujemcom vo forme rozsiahleho školiaceho materiálu a brožúr. Obciam bol poskytnutý systém monitorovania biodiverzity, nástroj pomocou ktorého mohli sledovať stav biodiverzity v mieste a vyhodnotiť účinnosť svojich opatrení.

Každý rok boli formou slávnostného ceremoniálu s vysokou účasťou odmenení traja najlepší účastníci v každej veľkostnej kategórii. Jeden celkový víťaz každej súťaže získal titul "Národné hlavné mesto biodiverzity" za daný rok.

Toto prestížne ocenenie následne vyprovokovalo niekoľko veľmi cenných cezhraničných výmen: Starostovia francúzskych, maďarských a španielskych Hlavných miest biodiverzity za rok 2010 prispeli k vrcholnému stretnutiu Citu Biodiversity Summit v japonskej Nagoji, prebiehajúcej súbežne s 10. CBD Konferenciou zúčastnených strán z novembra 2010 a spoluorganizovanou ICLEI. Zároveň prebehla výmenná návšteva starostov víťazných miest zo Slovenska a Francúzska. O rok neskôr, v novembri 2011 sa všetci víťazi druhého ročníka súťaže z každej krajiny (okrem Nemecka) zúčastnili udalosti nazvanej Hlavné mestá biodiverzity: Európske slávnostné odovzdávanie cien, uskutočnenej v bruselskom úrade South Tyrol asociáciou ICLEI.

Tiež boli iniciované cezhraničné študijné cesty medzi rôznymi Hlavnými mestami, ktoré budú pokračovať, aby posilnili vzťahy v otázkach miestnej biodiverzity medzi európskymi krajinami. Túto výmenu a vzájomnú podporu európskych miest a veľkomiest treba považovať za podstatný príspevok ku každému z cieľov európskej biodiverzity.

© Federico Palmiero Pavón

Pracovná skupina projektu

Projekt je spoločnou akciou piatich národných environmentálnych mimovládnych organizácií (NGO), ktoré riadia súťaž v piatich krajinách a dvoch globálnych organizáciách.

Nemecká environmentálna pomoc ((Deutsche Umwelthilfe e.V., DUH) je koordinujúcou organizáciou celého projektu. Oddelenie Mestskej environmentálnej ochrany na lokálnej úrovni podporuje veľkomestá a mestá pri ochrane prírody a uchovaní biodiverzity, ako aj pri ochrane klímy. Hlavným smerom činnosti za posledných 20 rokov bola realizácia súťaží pre obce, v rámci ktorých obce v konečnom dôsledku získavali titul "Hlavné mesto biodiverzity" v partnerských krajinách.

Natureparif je regionálna agentúra pre prírodu a biodiverzitu v Ile-de-France (parížsky región). Jej členmi sú: environmentálne združenia, výskumné organizácie, obchodné komory, spoločnosti, miestne úrady, francúzsky štát a Ile-de-France. K hlavným cieľom agentúry Natureparif patrí: existencia informačnej a expertnej siete, založenie regionálnej pozorovateľne biodiverzity, zvýšenie záujmu štátu o biodiverzitu v Ile-de-France a podpora inštitúcií za účelom propagácie zachovania a racionálnejšieho využívania prírodných zdrojov.

Regionálne environmentálne centrum (REC) Slovensko je jednou z pobočiek REC v 16 krajinách strednej a východnej Európy. Od svojho založenia v roku 1992 REC Slovensko úspešne spolupracovalo so všetkými dôležitými slovenskými environmentálnymi NGO, vládnymi a akademickými inštitúciami a predstaviteľmi slovenských obcí. Zameriava sa na udržateľný rozvoj na národnej, regionálnej a miestnej úrovni, na ochranu prírody, ochranu biodiverzity krajiny a mestských oblastí, priestorové a územné plánovanie, udržateľnú turistiku a na environmentálnu výchovu.

Cieľom Agentúry pre koordinovaný rozvoj Balatonu (LBDCA) je rozvoj turistickej oblasti jazera Balaton na oblasť s najväčšou príťažlivosťou pre miestnych obyvateľov, turistov a investorov. Hlavnými úlohami sú ochrana životného prostredia, dopravná infraštruktúra a rozvoj ľudských zdrojov. Regionálny výbor a LBDCA koordinujú činnosti pri zachovávaní ekologických podmienok rekreačnej oblasti, zlepšovaní kvality vody a ochrane prostredia.

Nadácia pre biodiverzitu bola založená španielskou vládou v roku 1998. Pracuje na poli zachovania kultúrneho dedičstva a biodiverzity, udržateľného rozvoja a vidieckeho prostredia, bojuje proti klimatickým zmenám, za zachovanie morských lokalít a je aktívna v medzinárodnej spolupráci. Jej činnosť smerujúca k týmto cieľom prebieha prostredníctvom

viac ako 500 projektov ročne a spolupracuje s mnohými inštitúciami verejného sektora, občianskej spoločnosti a podnikateľskej sféry. Nadáciou predsedá španielsky minister životného prostredia, vidieckych a námorných záležitostí.

IUCN, Medzinárodná únia pre zachovanie prírody, pomáha svetu nachádzať pragmatické riešenia v najnaliehavejších problémoch životného prostredia a rozvoja. Podporuje vedecký výskum, riadi projekty v teréne po celom svete a spája vlády, neziskové organizácie, agentúry OSN, firmy a miestne komunity pri vývoji a zavádzaní opatrení, zákonov a najlepších spôsobov riešenia. IUCN, založená v roku 1948, dnes predstavuje demokratické združenie členov zahrňujúce viac ako 1000 vládnych a mimovládnych organizácií, 11.000 dobrovoľných vedcov vo viac ako 160 krajinách.

ICLEI – Miestne samosprávy za udržateľnosť je medzinárodné združenie viac ako 1000 miestnych samospráv ako aj národných a regionálnych vládnych organizácií, ktoré sa zasadujú za udržateľný rozvoj. ICLEI poskytuje technické konzultácie, školenia a informačný servis pri budovaní kapacít, zdieľaní znalostí, podporu miestnym samosprávam pri zavádzaní udržateľného rozvoja na lokálnej úrovni.

Stretnutie projektového tímu v Madride. © Fundación Biodiversidad

Ponuka školení

Aj keď miestne úrady sú nepochybne dôležitými aktérmi pre zachovanie biologickej rozmanitosti, často im chýbajú možnosti ako sa účinne chopiť iniciatívy ako aj prístup k informáciám potrebným pre spravovanie ich biodiverzity. V rámci podpory miestnych samospráv pri integrácii biodiverzity do ich plánovania a rozhodnutí, boli v rámci projektu vyvinuté podklady pre školiace moduly súvisiace s biodiverzitou, pripravované organizáciami IUCN a ICLEI. Tieto moduly boli navrhnuté tak, aby podporovali politické záväzky a chápanie zachovania a zvyšovania biodiverzity a tiež aby objasnili právny a politický rámec pre túto činnosť.

Podkladové materiály boli vytvorené na základe uvedomovania si medzier vo vedomostiach v jednotlivých krajinách, ako aj na základe aktuálnych "horúcich" tém, týkajúcich sa biodiverzity. Sú použiteľné vo všetkých európskych krajinách a využívajú skúsenosti rôznych miest z celého kontinentu.

Tieto dokumenty sa zameriavajú na nasledujúce témy:

Právny rámec ochrany biodiverzity, poskytujúci právny rámec pre biodiverzitu na medzinárodnej, regionálnej a miestnej úrovni.

Biodiverzita: úvod, trendy a kľúčové otázky, ktorý poskytuje prehľad hlavných problémov súvisiacich s biodiverzitou a podporuje pochopenie sociálnych, ekonomických a environmentálnych prínosov biodiverzity so zameraním na mestskú biodiverzitu;

Biodiverzita v plánovaní a službách obcí, ktorý objasňuje pracovníkom miestnych samospráv dopad činností obce na biodiverzitu, dôležitosť a príležitosti integrácie správy biodiverzity do miestneho plánovania;

Komunikácia a biodiverzita, ktorý obsahuje užitočné nápady pre účinné sprístupnenie otázky biodiverzity rôznym cieľovým skupinám záujemcov a zainteresovaným stranám;

Klimatické zmeny a biodiverzita, ktorý ponúka preniknutie do podstaty toho, ako môžu iniciatívy na miestnej úrovni zmenšiť dopad klimatických zmien ako riadiť miestne iniciatívy v reakcii na klimatické zmeny tak, aby nedochádzalo k zníženiu biodiverzity a degradácii biotopov;

Získavanie finančnej podpory pre biodiverzitu, podporujúce pracovníkov miestnych samospráv pri pochopení a identifikácii zdrojov financovania pre rôzne zložky miestnych projektov týkajúcich sa biodiverzity.

Materiály boli prezentované na sérii národných pracovných stretnutí (školení), ktorých súčasťou boli aj informačné stretnutia týkajúce sa súťaže. Medzinárodní prednášatelia a celý rad príkladov úspešných činností z celej Európy mali za úlohu inšpirovať účastníkov školení, zatiaľ čo úlohou miestnych odborníkov prítomných na školeniach bolo pomôcť pri riešení špecifických požiadaviek.

Jasne sa ukázalo, že o danú tému je v radoch zástupcov obcí veľký záujem, pretože na stretnutiach nebola núdza o účasť. Po viac ako dvoch rokoch súťaženia sa v piatich krajinách zorganizovalo 36 pracovných stretnutí s približne 1460 účastníkmi, reprezentujúcimi takmer 700 obcí.

Všetky podkladové materiály je možné stiahnuť na adrese www.capital-biodiversity.eu

Pracovné stretnutie v San Sebastian © Federico Palmero Pavón

Monitorovanie biodiverzity v obciach: Potenciál a výhody

Často nie je jednoduché zistiť, či miestne snahy zlepšiť biodiverzitu tento cieľ skutočne dosahujú. Pomocou vhodného monitorovacieho systému je možné merať dopad týchto snažení, vývoj miestnej biodiverzity a súvisiacich služieb ekosystému. Výsledkom je tzv. "Singapúrsky index mestskej biodiverzity" – alebo tiež CBI. Po počiatkových pokusoch vo veľkých mestách ako Brusel, Montreal a Singapúr bol vo všetkých piatich krajinách do dotazníkov súťaže "Hlavné mesto biodiverzity" zavedený výber CBI indikátorov. Pri účasti viac ako 330 miestnych samospráv všetkých veľkostí v roku 2010 to predstavovalo prvý pokus využitia CBI vo veľkom meradle.

Pre mnohých účastníkov je zapracovanie CBI náročnou úlohou, predovšetkým ak je nedostatok dát či zdrojov. Navyše boli mnohé poskytnuté hodnoty v podstate nerealistické, napr. keď hlásený počet motýľích druhov v danej obci vysoko prevyšoval celkový počet motýľích druhov v danej krajine. Najpresnejšie, teda najrealistickejšie údaje sa získali, keď si obce vybrali taxonomickú skupinu, v ktorej chceli hlásiť počet druhov. Najčastejšie vybranou taxonomickou skupinou boli vo všetkých krajinách obojživelníky, plazy a cicavce, nasledované rybami a vážkami, v Nemecku aj netopiermi. Napriek mnohým komplikáciám sa indikátory biodiverzity ako také osvedčili ako dôležitý nástroj pre nastavenie základných línií a referenčných hodnôt pre ochranu miestnej biodiverzity.

Príkladom európskeho mesta so zavedeným monitorovacím systémom, ktoré navyše úspešne využíva získané výsledky pri mestskom plánovaní je nemecké mesto Neuss. Mesto Neuss od roku 2006 sledovalo počet miestnych živočíšnych druhov ako vtáctva žijúceho na obrábanej pôde, sov, dravcov, ako aj netopierov, obojživelníkov a vážok. Znalosti získané pomocou monitorovacieho systému boli zapracované do Plánu konektivity

biotopu, ktorý nedávno schválila mestská rada. Účelom Plánu konektivity biotopu a monitorovania druhov je udržateľné zachovanie rastlinných a živočíšnych druhov, vrátane ich biotopov a ekosystémov, na pridelených prioritných miestach v oblasti správy mesta Neuss.

V dôsledku toho boli aspekty ochrany prírody omnoho účinnejšie zakomponované do rozvojových aktivít mesta Neuss. Oddelenie životného prostredia bolo schopné dodať údajmi podložené a nákladovo nenáročné návrhy k rôznym rozvojovým plánom mesta, iniciujúc potrebné zmeny tam, kde by boli zasiahnuté chránené druhy. Na jar 2011 bola napríklad značne znížená rozloha priemyselného parku v rámci návrhu územného plánu, ponechajúc zvyšnú časť nedotknutú, pretože to bol biotop euroázijského jastraba krahulca (*Accipiter nisus*).

Vďaka monitorovacej činnosti a obecné dobrej dostupnosti údajov o biodiverzite v meste Neuss bolo mesto schopné vyplniť CBI indikátory v nemeckej súťaži a získať plné bodové ohodnotenie v tejto časti dotazníka.

Údaje získané monitorovaním vo všetkých súťažiach boli postúpené CBD. Návrhy a pripomienky, poskytnuté účastníkmi súťaže roku 2010, veľkou mierou pomohli CBD zlepšiť jednoznačnosť, užívateľskú jednoduchosť a významnosť indikátorov. Modifikované CBI boli oficiálne prijaté v rámci širšieho Akčného plánu miest, miestnych správ a biodiverzity na 10. konferencii CBD zúčastnených strán, konanej v októbri 2010 v Nagoji.

Zoznam víťazov súťaže za rok 2010

FRANCÚZSKO

2001-10 000 obyvateľov:

- 1 Jarrie
- 2 Courdimanche
- 3 Saint-Prix

30 001-100 000 obyvateľov:

- 1 Pessac
- 2 Alès
- 3 Dunkerque

Osobitné ceny:

- Cena Natureparif: Aulnay-Sous-Bois
Cena "Coup de cœur": Pont-du-Château
Zvláštne uznanie: Paríž

10 001-30 000 obyvateľov:

- 1 Grande-Synthe
- 2 Pont-du-Château
- 3 La Motte-Servolex

Nad 100 000 obyvateľov:

- 1 Besançon
- 2 Lille
- 3 Rennes

Francúzske hlavné mesto biodiverzity: Grande-Synthe

MAĎARSKO

Do 2000 obyvateľov:

- 1 Kunsziget
- 2 Gyűrűfű
- 3 Alsómocsolád

10 001-30 000 obyvateľov:

- 1 Tata
- 2 Balatonfüred
- 3 Siófok

Nad 100 000 obyvateľov:

- 1 Miskolc
- 2 Kecskemét
- 3 Debrecen

2 001-10 000 obyvateľov:

- 1 Dévaványa
- 2 Hévíz
- 3 Csopak

30 001-100 000 obyvateľov:

- 1 Hódmezővásárhely
- 2 Veszprém
- 3 Hajdúböszörmény

Osobitná cena:

- Príroda v meste: Mesto Dévaványa
(kategória 2,000 – 10,000 obyvateľov)

Maďarské Hlavné mesto biodiverzity 2010: Tata

SLOVENSKO

Do 10 000 obyvateľov:

- 1 Želiezovce
- 2 Kremnica
- 3 Vysoké Tatry

Nad 50 000 obyvateľov:

- 1 Nitra
- 2 Trnava
- 3 Prievidza

10 001-50 000 obyvateľov:

- 1 Michalovce
- 2 Senec
- 3 Dubnica nad Váhom

Osobitná cena za najlepší projekt:

- Želiezovce

Slovenské Hlavné mesto biodiverzity 2010: Želiezovce

ŠPANIELSKO

Do 1 000 obyvateľov:

- 1 Quer
- 2 Alberuela de Tubo
- 3 Sojuela

5 001-30 000 obyvateľov:

- 1 Real Sitio de San Ildefonso
- 2 Tineo
- 3 Astillero

Osobitné ceny:

- Zelené miesta: Gijón a Logroño
Environmentálna spravodlivosť: Córdoba
a Santander

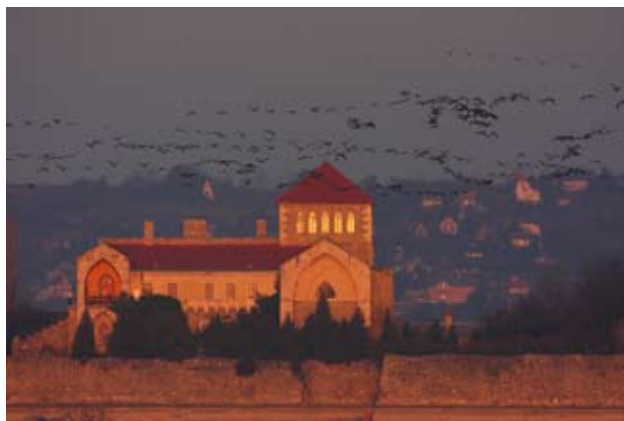
1 001-5 000 obyvateľov:

- 1 Somiedo
- 2 Puebla de Sanabria
- 3 Valle de Mena

Nad 30 000 obyvateľov:

- 1 Vitoria
- 2 Barcelona
- 3 San Sebastián

Španielske Hlavné mesto biodiverzity 2010: Real Sitio de San Ildefonso

Zoznam víťazov súťaže za rok 2011

FRANCÚZSKO

2 000 – 20 000 obyvateľov:
Saint-Orens-de-Gameville

Nad 100 000 obyvateľov:
Toulouse

20 001 – 100 000 obyvateľov:
Bayonne

Osobitné ceny:
Dunkerke Grand Littoral
Cena Natureparif: Maurecourt
„Coup de Coeur“ cena: Condette

Francúzske hlavné mesto biodiverzity 2011: Montpellier

NEMECKO

Do 10 000 obyvateľov:
1 Nettersheim
2 Bad Grönenbach
3 Schwebheim

30 001-100 000 obyvateľov:
1 Ravensburg
2 Wernigerode
3 Landshut

10 001-30 000 obyvateľov:
1 Ratekau
2 Bad Saulgau
3 Eckernförde

Nad 100 000 obyvateľov:
1 Hannover
2 Münster
3 Frankfurt am Main

Osobitné ceny:
Príroda v meste: Lipsko
Environmentálna spravodlivosť a vzdelávanie:
Marburg

Nemecké Hlavné mesto biodiverzity 2011: Hannover

MAĎARSKO

Do 2 000 obyvateľov:
1 Kunsziget
2 Bába
3 Alsómocsolád

10 001-30 000 obyvateľov:
1 Szentés
2 Tata
3 Balatonfüred

2 001–10 000 lakos:
1 Mórahalom
2 Dévaványa
3 Gyenesdiás

Nad 30 000 obyvateľov:
1 Kaposvár
2 Veszprém
3 Miskolc

Osobitná cena:
Príroda v meste: Budaörs

Maďarské Hlavné mesto biodiverzity 2011: Szentés

SLOVENSKO

Do 1 000 obyvateľov:

- 1 Želiezovce
- 2 Čierne Pole
- 3 Hiadel'

10 001-50 000 obyvateľov:

- 1 Michalovce
- 2 Zvolen
- 3 Lučenec

1 001-10 000 obyvateľov:

- 1 Kremnica
- 2 Vysoké Tatry
- 3 Rybník

Nad 50 000 obyvateľov:

- 1 Nitra
- 2 Trnava
- 3 Banská Bystrica

Osobitná cena za najlepší projekt: Zábiedovo
Slovenské Hlavné mesto biodiverzity 2011: Kremnica

ŠPANIELSKO

Do 5 000 obyvateľov:

- 1 Puebla de Sanabria
- 2 El Oso
- 3 Monleras

30 000-200 000 obyvateľov:

- 1 Granollers
- 2 Lleida
- 3 Ourense

5 000-30 000 obyvateľov:

- 1 Astillero
- 2 Palau-solità i Plegamans
- 3 Miajadas

Osobitné ceny:

Obnovenie degradovaných oblastí: Astillero
Komunikácie: Lleida

Španielske Hlavné mesto biodiverzity 2011: Puebla de Sanabria

Popis Hlavných miest biodiverzity 2010

Grande-Synthe: Francúzske Hlavné mesto biodiverzity 2010

KRAJINA: FRANCÚZSKO
OBEC: GRANDE-SYNTHÉ
POČET OBYVATEĽOV: 21 815
ÚZEMNÁ PLOCHA: 2111 HEKTÁROV
WEBOVÁ STRÁNKA: WWW.VILLE-GRANDE-SYNTHÉ.FR/

Miesto môže byť sídlom priemyslu a napriek tomu byť priekopníkom v zachovávaní biodiverzity. To sa podarilo dosiahnuť v meste Grande-Synthe, ktoré sa za niekoľko desaťročí premenilo na vzor mestskej ekológie. Jeho premena bola umožnená pretrvávajúcou politickou vôľou, ktorá pomohla kompletne pretvoriť toto severofrancúzske mesto v blízkosti pobrežia Opale. Dobrým príklad je vytvorenie vzdelávacieho sadu v roku 1989. Tento projekt sa odvíjal v čase podľa vybraných tém. Pôvodne malo vytvorenie tohto 3 hektárového vzdelávacieho sadu trojaký cieľ:

- Podporiť štúdium prírody stavbou "Fruitier", ktorý dominuje sadu a láka návštevníkov. Toto miesto je venované vysvetleniu štádií rastu rastlín a obzvlášť pestovaniu ovocín.
- Vytvorenie tradičného sadu vysadením dávno zabudnutých miestnych a regionálnych ovocných odrôd stromov, ako napríklad: Jabloní « cabarette » alebo « belle fleur double. Vysadených bolo aj mnoho iných druhov ovocných stromov ako čerešne, hrušky, slivky, ako aj bobuľovitých rastlín ako černice, jahody, maliny a ríbezle.
- Vytvoriť experimentálny sad za pomoci miestnych prírodných priestorov a niekoľkých partnerov, ktorí dodali staré odrody. Niektorým sa však nedarilo a došlo buď k ich poškodeniu, alebo sa ukázali ako nevhodné pre miestnu pôdu. V roku 2009 boli získané nové štepy starých druhov a použité ako príklad výsadby, aby sa s nimi zoznámila verejnosť a mohla prejavíť záujem o ich kúpu.

V tomto sade možno nájsť aj cezhraničné ovocie a starostlivo vybrané miestne ovocie, exotické ovocie a mnohé ďalšie zaujímavosti. Mnoho stromov je už podopretých a orezaných do rôznych tvarov (palmeta, kordón). Sad je špecifický tým, že je udržiavaný v rámci agrobiologického konceptu. Záhrada tiež umožňuje aktívne učenie počas prírodných víkendov.

Po okraji bol vysadený plot pestrého zloženia. Hoci jeho primárnou funkciou je ochrana proti vetru, samotný plot je ukážkou zmiešanej biologickej ochrany, pretože je zložený asi z 50 druhov stromov,

72 rôznych druhov krov, 30 druhov ružových krov a 12 druhov viniča. Táto druhovo pestrá zmes ponúka rezervoár potravy po celý rok a vytvára tak útočisko pre rôzne druhy. Ponuka zimných aj letných plodov zvyšuje reprodukčný potenciál hmyzu a má preto vplyv na ochranu sadu.

V plote teda nachádza ochranu užitočný hmyz aj hmyzožravé cicavce. Ostrihaný materiál plotu je posekaný na štiepky a vrátený do pôdy (mulčovací nástielka z listnáčov) pod ovocné stromy, čím sa obnovuje bohatá živá pôda, plná humusu, ktorý vyživuje stromy. Plot ako taký slúži ako porovnávací systém a v mestách je často šlachtený kvôli posilneniu biologických koridorov. Technickí špecialisti navrhli do menej navštevovaných častí sadu osadiť ohrozené včely. Včely pomáhajú opeľovať stromy a zvyšujú ich produkciu. Ochranné poslanie sadu s jeho viac než 160 druhmi ovocia bolo pozitívne ocenená Európskou Radou, ktorá Grande-Synthe odmenila v roku 1995, teda v Európskom roku ochrany prírody.

© Grande-Synthe

Tata: Maďarské Hlavné mesto biodiverzity 2010

KRAJINA: MAĎARSKO
OBEC: TATA
POČET OBYVATEĽOV: 24,906
ÚZEMNÁ PLOCHA: 7,812 HEKTÁROV
WEBOVÉ STRÁNKA: WWW.TATA.HU

Mesto Tata sa nachádza v župe Komárom-Esztergom v Maďarsku; je to centrum mikroregiónu Tata. Tata sa nachádza v severnej časti Transdanubie tam, kde sa stretáva Malá planina a Zadunajské pohorie, v západnej bráne Tata brázdy, blízko vodného toku Által-ér.

Mesto Tata má jednu z najbohatších kolekcí monumentov a prírodných pokladov v Maďarsku. Je tu 71 národne chránených monumentov a budov a ďalších 277 budov, patriacich do regionálneho dedičstva mesta.

Najvyšším miestom mesta je Kálváriadomb, vysoký 166 m, najnižším miestom sú kúpele Fényes-fürdő, ležiace 120 m nad hladinou mora.

Tata je nazývaná Mesto vody, pretože už tisíročia sa tu vyskytujú najbohatšie krasové pramene Zadunajského pohoria (Bakoňský les). Tucty prameňov generujú každý deň 250 miliónov litrov kryštálovo čistej vody. Väčšina vyvieračiek už síce medzitým vyschla, ale prvé pramene sa už do Taty vrátili.

220 hektárové Staré jazero je považované za najstaršie (takmer 700 rokov) umelé zarybnené jazero v Maďarsku. Staré jazero je dôležité aj na európskej úrovni vďaka jeho zachovanej prírode, jeho ekonomickej a kultúrnej histórii a turistike.

Ako jedno z najdôležitejších zimovísk pre vodné vtáky v strednej Európe je oblasť od roku 1989 chránená Ramsarskou dohodou. Počas jesennej migrácie môžete v noci v okolí jazera nájsť 25 – 30 000 husí. Zastavuje sa tu 12% európskej populácie husí siatinnej (*Anser fabalis*). Tiež významná časť populácie husí bieločelej (*Anser albifrons*) trávi zimu v okolí tohto jazera. Okrem toho tu možno nájsť hus divú (*Anser anser*), hus krátkozobú (*Anser brachyrhynchus*), berniklu bielolícu (*Branta leucopsis*) a berniklu tmavú (*Branta bernicla*). 11 m vysoká vyhliadková veža vybudovaná na brehu jazera tiež pomáha pri pozorovaní migrujúcich vtákov. Mesto zorganizovalo v roku 2001 špeciálnu akciu nazvanú "Tatai Vadlúd Sokadalom (Tatský festival divej husi). Hlavným cieľom tejto akcie je popularizácia Starého jazera divých husí. Je to najnavštevovanejší zelený festival v krajine.

K atrakciám mesta patrí aj Eszterházyovský zámok a jeho park. Nachádza sa v časti mesta zvanej Tóváros, anglická záhrada bola založená v roku 1783 rodinou Eszterházyovcov a patrí

k najpozoruhodnejším historickým záhradám v krajine. Anglická záhrada je chránená od roku 1955 a do jej zbierok patrí niekoľko pozoruhodných drevín. Obrovské platany, pagaštany konské, lipy veľkolisté, topole čierne a čerešne vtáčie nám všetkým pripomínajú časy, kedy bol tento úžasná park založený. K ozajstným raritám anglickej záhrady patrí skupina orehovcov jaseňolistých, ktoré sa rozšírili a vytvorili minilesík.

Miestna správa Taty a Záhradnícka fakulta Korvínovej univerzity obnovili východnú, lesnatú časť parku a dnes je možné obdivovať domáce druhy historickej záhrady.

"Divoké husy a zámok v Tata" © Local Government of Tata

Želiezovce: Slovenské hlavné mesto biodiverzity 2010

KRAJINA: SLOVENSKO
OBEC: ŽELIEZOVCE
POČET OBYVATEĽOV: 7,289
ÚZEMNÁ PLOCHA: 5.652.28 HEKTÁROV
WEBOVÁ STRÁNKA: WWW.ZELIEZOVCE.SK

Želiezovce ako mesto ležia v juhozápadnej časti Slovenskej republiky, administratívne sú začlenené do Nitrianskeho kraja a Levického okresu. Mesto leží vo východnej časti Podunajskej nížiny na nive Hrona. S počtom obyvateľov 7289 patrí k menším mestám s národnostne zmiešaným obyvateľstvom. Mesto Želiezovce získalo ocenenie „Hlavné mesto biodiverzity“ vďaka svojej snahe o zachovanie prírodných prvkov a biodiverzity, ktoré sa aplikujú pri správe zelene, v rámci regulačných nástrojov v územno-plánovacom procese, alebo v iných plánovacích nástrojoch a dokumentoch, za zvyšovanie povedomia obyvateľov mesta a za realizáciu projektov.

Ako príklad môžeme uviesť, že mesto v rámci územného plánu a jeho súčasť Miestneho územného systému ekologickej stability (MÚSES) má zadefinované plochy území, kde sa cielene podporuje hniezdenie vtáctva vyvesovaním hniezdnych búdok a ponechávaním torza suchých drevín pre dutinové hniezdiče. V rámci realizácie týchto prvkov MÚSES bolo umiestnených 13 kusov vtáčích búdok so špecifikáciou parametrov búdok podľa jednotlivých najčastejšie sa vyskytujúcich miestnych spevavcov a dravcov. V rámci zhoršenia možností a celkovej situácie populácie netopierov v dôsledku hromadného zateplňovania výškových budov a opráv striech miestnych kostolov plánuje mesto prvýkrát pokusne vyvesiť špeciálne búdky aj pre netopiere.

V rámci aktivít na podporenie územnej ochrany mesto Želiezovce bojovalo za zachovanie územnej ochrany chráneného areálu Želiezovský park s tretím stupňom ochrany.

Mesto rokuje so Západoslovenskou vodárenskou spoločnosťou o odkúpení alebo prenájme územia ochranných pásiem vodárenských zdrojov, zachovaní vodných zdrojov a o využití okolitého územia na vytvorenie prírodného lesného spoločenstva v zmysle budovania prvkov MÚSES, pričom sa jedná o územie s rozlohou 140 000 m².

Mesto sa systematicky venuje problematike invázných drevín, napríklad v tzv. „Mikulskom parčíku“, ktorí nie je vo vlastníctve mesta, mesto odstraňuje nálety a výhonky invázných drevín (pajaseň, javorovec), aby znižovalo ich negatívny vplyv na pôvodnú zelenu. V rámci ochrany biodiverzity mesto podpísalo nájomnú zmluvu na pozemok vo vlastníctve Železníc Slovenskej

republiky (pozemok s rozlohou 1 600 m²) za účelom znižovania vplyvu invázných drevín pajaseňa žliazkatého na pôvodnú vegetáciu, ktorý spôsobuje v katastri škody najmä na lesných pozemkoch.

Mesto v spolupráci s inými organizáciami venuje veľkú pozornosť zvyšovaniu povedomia o ochrane prírody a biodiverzity prostredníctvom celého spektra aktivít pre obyvateľov a školy ako napr.: Deň Zeme, Deň životného prostredia, Deň vody, Deň biodiverzity, Mesiac lesov, Hodina záhradných vtákov, Deň motýľov, Noc netopierov a i.

Rieka Hron pri Želiezovciach © Alexander Tóth

Kráľovské miesto San Ildefonso: Španielske Hlavné mesto biodiverzity 2010

KRAJINA: ŠPANIELSKO
OBEC: KRÁĽOVSKÉ MIESTO SAN ILDEFONSO:
POČET OBYVATEĽOV: 5,725
ÚZEMNÁ PLOCHA: 16 000 HEKTÁROV
WEBOVÁ STRÁNKA: WWW.LAGRANJA-VALSAIN.COM

Oblasť kráľovského miesta San Ildefonsa sa nachádza v provincii Segovia, autonómnej oblasti Castilla y León (80 km severne od Madridu). K oblasti patria mestá La Granja, Valsain, Pradera de Navalhorno a externá enkláva Riofrío.

Hornatý terén oblasti s rôznymi nadmorskými výškami od 1100 m do 2400 metrov a rôzna orientácia horských chrbtov, ktoré sa pretínajú a zbiehajú na horskom priesmyku Navacerrada, vytvára v oblasti premenlivé environmentálne podmienky a tým aj veľké množstvo biotopov s bohatou flórou a faunou.

Táto správna oblasť je typickou ukážkou demografického rozdelenia v Španielsku, pretože je súčasťou 90 % správnych oblastí s menej ako 10 000 obyvateľmi v tejto krajine.

Rada samosprávnej oblasti Royal Site San Ildefonso získala najvyššie ocenenie Hlavné mesto biodiverzity za svoju históriu, svoju iniciatívu a projekty v oblasti ochrany prírody.

Za posledných 20 rokov obhajovala samosprávna oblasť vývojový model založený na historickej, environmentálnej a kultúrnej identite regiónu, propagujúc harmóniu s prírodou, tvorbu bohatstva a kvalitu života jej obyvateľov.

Obzvlášť dôležité sú aktivity súvisiace s ochranou voľne žijúcich druhov v rámci projektu na obnovu a

zlepšenie stavu populácie obojživelníkov v horách Valsain a riečnych biotopov vydry a vychuchola pyrenejského. V tomto zmysle bolo množstvo aktivít zameraných na produktívne druhy, ako napríklad program environmentálnej ochrany tradičných sadov fazule záhradnej v La Granja v období 2008-2012 a obnova chovu rýb v záhradách Kráľovského paláca produkujúceho pstruha obyčajného. Boli tiež realizované strategické plány pre tri charakteristické a ohrozené druhy: orla kráľovského, bociana čierneho a supa tmavohnedého.

Na druhej strane sú hory Valsain spravované systémom trvaloudržateľného lesa a sú držiteľmi certifikátov FSC (Forest Stewardship Council - Rada pre správu lesa) a PEFC (Programme for the Endorsement of Forest Certification – program pre podporu certifikácie lesa).

Od roku 1987 Španielske národné centrum environmentálneho vzdelávania (CENEAM) Organizácie regionálnych národných parkov, ktoré tvorí súčasť Ministerstva environmentálnych, vidieckych a prímorských záležitostí, uskutočňuje množstvo aktivít súvisiacich s ochranou biodiverzity.

"Záhrady v Royal Site v San Ildefonso" © Real Sitio de San Ildefonso
Town Hall

Popis Hlavných miest biodiverzity 2011

Montpellier: Francúzske hlavné mesto biodiverzity 2011

KRAJINA: FRANCÚZSKO
OBEC: MONTPELLIER
POČET OBYVATEĽOV: 257 092
ROZLOHA: 5 708 HEKTÁROV
WEBOVÁ STRÁNKA: WWW.MONTPELLIER.FR

Montpellier je ôsme najväčšie francúzske mesto s najdynamickejšou demografiou v krajine s prírastkom najmenej 4000 obyvateľov ročne. Je to zelené mesto pýšiacie sa 954 ha verejne prístupnej zelene, z čoho Územný plán mesta klasifikuje 412 ha ako mestskú zeleň a 395 ha ako lesy. Mesto si uvedomuje svoje bohatstvo fauny a flóry a v snahe zachovať biodiverzitu dospelo k niekoľkým rozhodnutiam. Najskôr na medzinárodnej úrovni, keďže mesto je členom UNEP (**United Nations Environment Program**) dohody o biologickej diverzite a tiež preto, že sa pripojilo ku „Globálnej sieti pre mestá a biodiverzitu“ v snahe zdieľať pokroky v rozvoji miest s prihliadnutím k biodiverzite. Potom aj na regionálnej úrovni, kde si mesto nedávno osvojilo národnú stratégiu pre biodiverzitu. Nakoniec na miestnej úrovni, kde dlhodobo organizuje akčný plán na ochranu biodiverzity (1010-2014).

Spríevodca zlepšeniami mestského prostredia na základe rozvojového katalógu

Činnosť predstavená v kapitole 1 Rozvoj krajiny a plánovanie

Už od roku 2008 mesto pracuje na vytváraní súboru opatrení na zlepšenie mestského prostredia pomocou rozvojového katalógu. Tento zdieľaný katalóg je navrhnutý tak, aby bral do úvahy a priebežne rozvíjal sociálne a environmentálne aspekty mestských činností. Jeho cieľom je dlhodobé hodnotenie každého mestského projektu, na základe ktorého by mesto odskúšalo a vybralo variantu s najmenším dopadom na životné prostredie. Táto iniciatíva je výsledkom prieskumov regulačných dopadov, berúcich do úvahy globálny environmentálny kontext projektu. Tento referenčný nástroj má viacero účelov: programovanie, pomôcka pri rozhodovaní a tiež vyhodnocovanie v priebehu rôznych krokov každého mestského projektu tak, aby sa limitoval dopad na životné prostredie.

Bola vytvorená brožúra, ktorá má upozorniť verejnosť na environmentálne dopady mestského rozvoja. Tento dokument sa stane súčasťou nového Územného plánu mesta, aby zvýšil jeho účinok.

Katalóg je rozdelený do troch kapitol, odpovedajúcim trom krokom akejkoľvek mestskej činnosti (programová časť, vývoj a stavebná činnosť) a definuje 9 prioritných činností a 30

indikátorov. Zameriava sa špeciálne na zelenú a modrú infraštruktúru, ako aj na zachovanie biodiverzity v projektoch. Zvolené kritéria sú založené na hodnotných konceptoch rozvoja a pomáhajú zlepšovať praktické činnosti pri stavbe a rozvoji. Ku kritériám vybraným pre hodnotenie mestských činností patria: Pomer zastavanej/ nezastavanej plochy, rozvrhnutie infraštruktúry, mestské plochy venované prírodným priestorom, plocha zachovaného porastu, spotreba vody a zachovávacie koeficienty.

Ak sa teda dopady projektov vyhodnotia ešte pred jeho spustením, dajú sa s použitím uvedenej pomôcky zhodnotiť a rešpektovať prírodné plochy a biodiverzita na území mesta. Rovnako umožní architektom a staviteľom zohľadniť biodiverzitu a zlepšiť generálny plán siete zelene spustený roku 2007. Sieť zelene by mala spájať prírodné plochy zachované v meste. Skladá sa zo 42 km dlhého obvodového kruhu, zvaného “Marathonienne” a radiálnych dráh smerujúcich až do stredu mesta.

Hlavným cieľom Montpellieru je zachovať a zlepšiť bohaté prírodné dedičstvo rozvojom nevyužívaných plôch ako rezerv biodiverzity a užitočných nástrojov pre prepojenie prírodných plôch. Mesto v súčasnosti pracuje na rozvoji siete nerušeného cestovania cez celé mesto, založenej na zelenej infraštruktúre (nábregia riek, parky, prírodné a poľnohospodárske plochy).

“Jazero Gauguin a jeho okolie, stredozemné prírodné plochy priamo v centre mesta © Natureparif

Hannover: Nemecké Hlavné mesto biodiverzity 2011

KRAJINA: NEMECKO
OBEC: HANNOVER
POČET OBYVATEĽOV: 519,212
ÚZEMNÁ PLOCHA: 20 414 HEKTÁROV
WEBOVÁ STRÁNKA: WWW.HANNOVER.DE

V meste Hannover, je "zelené" a rozmanité prostredie pre život a prácu považované za nevyhnutnú požiadavku trvalo vysokej kvality života. Vedenie mesta podniklo potrebné kroky a zaradilo biodiverzitu medzi základné súčasné ciele vývoja mesta. Výsledkom je mimoriadny počet plánovaných činností: korytá riek sa upravujú a udržiavajú v prírodnej forme a prírodné aspekty sú neustále integrované do správy vodného toku. Obecný les má FSC certifikát a ďalším programom sa úspešne zvyšuje a podporuje množstvo mŕtveho dreva v lese. Prírodné "divoko rastúce" časti sa objavujú v parkoch, kde stále viac nahrádzajú intenzívne udržiavané trávnaté plochy. "Program dvorov a obytných priestorov" podporuje a povzbudzuje občanov vytvoriť vo svojich komunitách viac zelene. Niekoľko plánovaných činností je zameraných konkrétne na biodiverzitu v otvorenej krajine okolo mesta, zakladanie rybníkov, sadenie stromov a lesíkov, ochranu divoko rastúcich rastlín na obrábanej pôde, zintenzívnenie starostlivosti o trávnaté plochy a podielu organického poľnohospodárstva.

Oblasťná stromová škôlka kultivuje miestne variety domácich rastlín, čím prispieva k ochrane rastlinnej diverzity. "Program podpory rastlinných druhov" ide ešte o krok ďalej: Bývalé biotopy zriedkavých rastlinných druhov sú úspešne rekultivované na 118 špeciálne vybraných lokalitách. Pravidelné monitorovanie pôsobivo dokazuje úspešnú disperziu zriedkavých papradí, krytosemenných a nahosemenných rastlín.

Okrem spomenutých opatrení zameraných priamo na zlepšenie biodiverzity, obsahuje stratégia biodiverzity Hannoveru ešte iný špecifický cieľ: Ľudí je potrebné viac nadchnúť pre prírodu. Za týmto účelom bol založený pozoruhodný počet veľmi kvalitných inštitúcií a spustených bolo množstvo aktivít. Napríklad v rámci aktivít "Forest Experience Tower" (Zážitková lesná veža) alebo "Forest Skyscraper" (Lesný mrakodrap) bol zabehnutý koncept vzdelávania presunutý do „zvislej polohy“. Drevená 32 m vysoká veža, vystupujúca nad vrcholky stromov, umožňuje vnímať strom ako biotop pre početné druhy. Fascinujúce a interaktívne displeje na niekoľkých úrovniach veže – podobne ako u viacposchodovej budovy v meste – vysvetľuje morfológiu stromu a rozmanitosť života medzi koreňovým systémom a korunou. Od svojho otvorenia v roku 2009 sa Forest Experience Tower

stala magnetom tak pre deti ako aj pre dospelých.

Po meste sú roztrúsené aj iné výnimočné vzdelávacie inštitúcie s dobre premysleným vzdelávacím konceptom, príkladom môže byť detský les, mestská farma a školské biologické centrum. Spoločne zaisťujú, že význam slova biodiverzita a potreba ochraňovať ju prenikne k ľuďom všetkých vekových skupín.

"Magistrát mesta Hannover je obklopený rozmanitou prírodou" © City of Hannover

Szentes: Maďarské hlavné mesto biodiverzity 2011

KRAJINA: MAĎARSKO
LOKALITA: SZENTES
POČET OBYVATEĽOV: 29 375
ROZLOHA: 35325 HA
WEBOVÁ STRÁNKA: WWW.SZENTES.HU

Szentes sa nachádza v južnej časti Veľkej maďarskej planiny, v okrese Csongád. Mesto s tretím najväčším počtom obyvateľov v okrese obkolesujú rieky Tisa a Hármas-Körös a preteká cezeň potok Kurca (29 375 obyvateľov).

Szentes a jeho okolie je dostupné po verejných cestách: Diaľnicou M5 z Budapešti, po hlavnej ceste E5, výjazdom po Kiskunfélegyháza, cestou 451 (Budapešť-Szentes 137 km), cesta M5 – Szentes 35 km, maďarsko-rumunská hranica – Szentes 49 km).

Železničná stanica Szentes je prístupná z viacerých smerov (Budapešť, Szeged, Orosháza) a umožňuje cestovanie vlakom do iných menších miest mikroregiónu.

Oblasť je obzvlášť bohatá na rôzne druhy vtákov. Rieka Kurca deliaca mesto na dve časti predstavuje ideálne miesto pre vtáky žijúce na vode a v trstinách na jej brehu. Dôvodom je bohatý porast na brehoch rieky druhmi ako *Tachybaptus ruficollis*, *Ixobrychus minutus*, *Rallus aquaticus*, *Porzana porzana*, *Acrocephalus palustris*. Rieka Kurca navyše v zime nezamŕza, pretože do nej vytekajú termálne vody a stáva sa tak v zimnej sezóne skvelým miestom odpočinku pre zriedkavé domáce a migrujúce druhy vtákov, ako *Phalacrocorax pygmeus*, *Bucephala clangula*, *Tringa ochropus* a *Alcedo atthis*. Na termálnom jazere s rozlohou 122 hektárov, vzdialenom od mesta 5 km pozorovali ornitológovia od roku 1983 172 druhov vtákov, z čoho 60 druhov bolo miestnych. Pozoruhodné medzi nimi sú napríklad *Phalacrocorax pygmeus*, *Tadorna tadorna*, *Aythya marila*, *Clangula hyemalis*, *Haliaeetus albicilla*. K jazeru sa dá dostať z mesta aj po malebnom cyklistickom chodníku.

Veľké plochy tiahnuce sa od severovýchodu k juhozápadu mesta pokrýva mozaika holých a trávnatých plôch. Niektoré časti s dobrým spojením, nazývané "Cserekbökény Pusztas", sa stali chránenými oblasťami a od roku 1997 patria do Národného parku Körös-Maros. V oblasti bolo identifikovaných takmer 200 druhov vtákov, z ktorých 15 je intenzívne chránených. K významným sťahovaným vtákom patria: *Buteo rufinus*, *Buteo lagopus*, *Falco peregrinus*, *Pluvialis apricaria*, *Carduelis flavirostris* a *Plectrophenax nivalis*. Je pozoruhodné, že niekoľko vtáčích druhov si našlo svoje hniezdiská v lesíkoch a parkoch priamo v meste, napríklad Széchenyiho háj, Lesík hrdinov, Park pri nemocnici.

Széchenyiho háj, obtekaný riekou Kurca je najširším parkom Szentesu a stal sa z neho historický, botanický a kultúrny pamätník. Od roku 1953 je prírodnou rezerváciou. V jeho cennej botanickej záhrade možno nájsť platany, gaštany, jaseň, lípy, javory, bažinné cyprusy, borovicu čiernu, dub letný. K prírodným krásam Szentesu prispieva nádherná príroda v okolí riek Tisa a Körös, ako aj bohatosť vegetácie a fauny.

16 hektárový park pri oblastnej nemocnici je chránený miestnou legislatívou od 30-tych rokov. Rieka Kurca plynie medzi borovicami, cyprusmi a venušinými adiantmi. Tu sa nachádza aj prvý mestský termálny prameň.

Záhradníctvo v tejto oblasti využíva na ohrievanie termálnu vodu. Je tu najväčší skleníkový areál a najvyšší fóliovník v krajine. Skleníky zaberajú 23 hektárov a sú vyhrievané 14 termálnymi prameňmi. Na 40-tich hektároch sa používajú veľkopriestorové tunely pokryté plastovou fóliou. Ďalších 50 hektárov sa využíva na pestovanie miestnych druhov papriky, rajčín a uhoriek.

Táto v Szentesi pestovaná zelenina má unikátne chuťové vlastnosti. Vysoký obsah vitamínov v tu pestovanej zelenine je spôsobený zvláštnym podnebí Veľkej južnej planiny s veľkým počtom slnečných dní a vysokým obsahom minerálov vo vode.

"Rieka Kurca v Szentes." © Local Government of Szentes

Hlavné mesto biodiversity 2011 – mesto Kremnica

KRAJINA: SLOVENSKO
MESTO: KREMNICA
POČET OBYVATEĽOV: 5337
VÝMERA KATASTRÁLNEHO ÚZEMIA (HA): 4313,52
WEBOVÁ STRÁNKA MESTA: WWW.KREMNICA.SK

Hlavným mestom biodiversity sa na Slovensku v roku 2011 stalo mesto Kremnica, malé mesto na strednom Slovensku. Napriek jeho veľkosti, môže byť mesto Kremnica nazvané križovatkou prírodných krás, histórie, kultúry a tiež ako mesta s modernou víziou. Mesto je obkolesené pohorím Kremnických vrchov a leží západne od Banskej Bystrice, ktorá je významným mestom v regióne.

Kremnica v stredoveku zastávala dôležitú úlohu medzi poprednými európskymi banskými mestami. Bolo to hlavne z dôvodu bohatých ložísk zlata a striebra v Kremnických vrchoch. Kremnica predstavuje jedno z najstarších slovenských miest, ktoré získalo výsadu slobodného kráľovského mesta v roku 1328, spolu s banskými a mincovými privilégiami. Ťažené zlato a striebro bolo po stáročia premieňané na strieborné groše a zlaté dukáty v Kremnickej mincovni, ktorá bola založená spolu s mestom a pracuje až do súčasnosti. Od 24. februára 2011 sa Kremnická mincovňa stala súčasťou Európskeho kultúrneho dedičstva.

Hlavné námestie (trhovisko) nachádzajúce sa v centre mesta vzniklo pod mestskými hradbami v 14. storočí. Aj keď veľa pôvodných domov bolo zbúraných po druhej svetovej vojne, väčšina prepychových, pôvodných gotických domov bolo zachovaných až do súčasnosti. Monumentálny stĺp Najsvätejšej Trojice postavený v roku 1765-72, veľký františkánsky kláštor z polovice 17. storočia a mincovňa patria medzi dominantné pamiatky na námestí. Od roku 1425, kedy Kremnica získala právo organizovať trhy, sa námestie stalo nielen obchodným ale aj kultúrnym a spoločenským centrom mesta.

Očarujúce mesto Kremnica sa v poslednej dobe zameriava na turistiku, pričom okolie je známe svojimi možnosťami pre voľnočasové aktivity počnúc od kultúry až po šport. Z lokalít pre športové aktivity je najznámejšie lyžiarske stredisko Skalka na hrebeni kopca s výškou 1232 metrov, západne od Kremnice. Transformácia z ťažby na cestovný ruch si vyžiadala veľa energie a tiež moderné vízie. Mesto Kremnica a jeho mestská rada sa svojou činnosťou zameriavajú na zvyšovanie ochrany prírody a udržateľný rozvoj mesta.

Mesto rieši niekoľko zaujímavých projektov zameraných na ochranu prírody a biodiverzity v meste. Napríklad projekt obnovy Zechenterovej záhrady, ktorá patrí k väčším plochám zelene v

meste a od roku 1958 je vyhlásená za národnú kultúrnu pamiatku. Veľmi zaujímavou aktivitou bolo kosenie Bujačej lúky pre potreby zachovania lokality s výskytom chráneného a ohrozeného druhu šafranu karpatského (*Crocus heuffelianus*). A hoci lúka nie je majetkom mesta, napriek tomu mesto hľadalo prostriedky ako zabrániť znehodnoteniu tejto lokality. Okrem projektov, ktoré sú v priamom styku s ochranou biodiverzity, Kremnica je veľmi aktívna v kampaniach zameraných na zvyšovanie povedomia o biodiverzite. Kremnica napríklad hostí jeden z najväčších filmových festivalov v strednej Európe so zameraním na ochranu životného prostredia - Envirofilm. Okrem toho realizuje niekoľko projektov zameraných na najrôznejšie otázky životného prostredia. Tieto aktivity ako aj celkový aktívny prístup mesta by sa mal stať inšpiráciou pre väčšie mestá.

"Pohľad na mesto Kremnica" © Ivan Čiliak

Puebla de Sanabria: Španielske hlavné mesto biodiverzity 2011

KRAJINA: ŠPANIELSKO
OBEC: PUEBLA DE SANABRIA
POČET OBYVATEĽOV: 1 586
ROZLOHA: 8,151 HEKTÁROV
WEBOVÁ STRÁNKA: WWW.PUEBLASANABRIA.ORG/PUEBLA.HTM

Mesto Puebla de Sanabria sa nachádza ďaleko na severozápade provincie Zamorra, v nezávislej komunite Castilla y León. Vlastne je uložené v oblasti Sanabria hraničiacej s Portugalskom, Galíciou a Leónom. Táto hornatá enkláva je vklinená medzi horské pásma Culebra, Segundera a Cabrera Baja; predstavuje prírodnú vidiecku krajinu v celej svojej rozmanitosti, environmentálne hodnoty s veľkou diverzitou, zaujímavé s hľadiska geológie, geografie a hydrológie, ako aj pre bohatú faunu a flóru.

Mesto, vyhlásené za národné umelecko-prírodné dedičstvo, predstavuje obrovské dedičstvo monumentov a ľudovej kultúry s hlbokými koreňmi. Mesto leží na strategicky významnom mieste okolo prístavnej hrádze na sútoku riek Tera a Castro, ktoré ho obtekajú. Mestská časť v najvyššom bode je dotvorená týčiacim sa nádherným elegantným zámkom, spod ktorého vykúkajú bridlicové strechy domov.

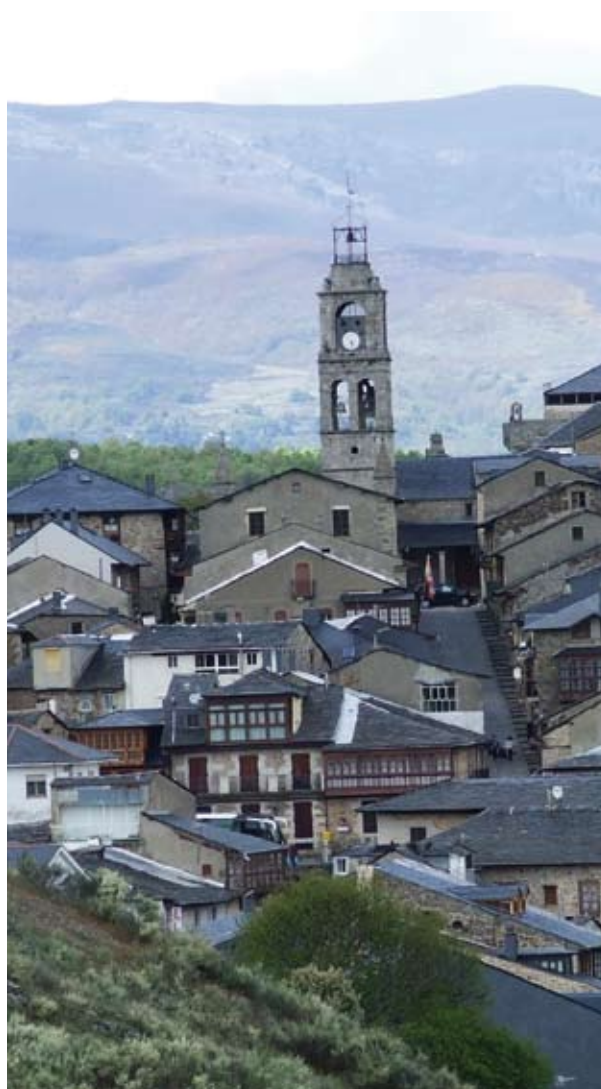
Mesto vyniká ako centrum hlavných obchodných služieb regiónu, hoci v oblasti sociálno-ekonomickej prešlo Puebla de Sanabria za posledných 25 rokov dôležitou premenou, kedy bola výrazná pestovateľská a dobytkárska aktivita v kraji nahradená rozvojom turistiky ako hlavným rozvojovým faktorom.

Z hľadiska demografického je Puebla de Sanabria reprezentatívnym predstaviteľom španielskej samosprávnej obce, pretože patrí do 90,76% španielskych miest s počtom obyvateľov pod 10 000.

Radnica mesta Puebla de Sanabria získala v roku 2011 najvyššie ocenenie Španielske hlavné mesto biodiverzity za spôsob, akým využíva a ochraňuje svoju obrovskú biologickú variabilitu a tradičnú kultúru, odlišnú a umožňujúcu rozvoj turistického sektoru na základe prezervácie a propagácie životného prostredia.

Mesto navyše plánuje ďalší rozvoj na rovnomernom obnoviteľnom raste, pri ktorom na ďalšom rozvoji územia kladie dôraz na ochranu prírody a integračné kritériá krajiny.

Za zmienku stoja aj rôzne projekty, vrátane obnovy mestskej časti rieky Tera, vznik svetovo unikátneho tematického centra iberského vlka, škola mykológie v Ungilde či integrovaná trieda o ekosystémoch riek, ľadovcov a horských riek.

© Puebla de Sanabria Town Hall

Príroda v najlepších mestských projektoch

Ekologická správa parku de la Citadella

KRAJINA: FRANCÚZSKO
OBEC: LILLE
POČET OBYVATEĽOV: 180,000
ÚZEMNÁ PLOCHA: 2 218 HEKTÁROV
WEBOVÁ STRÁNKA: WWW.MAIRIE-LILLE.FR

Mesto Lille je vlastníkom oblasti "Parc de la Citadelle" – 110 ha plochy, ktorá priťahuje verejnosť aj biodiverzitu. Správa parku využíva techniky ekologického inžinierstva na trojakom základe: Obnova prirodzeného prostredia, podpora vojenského a historického dedičstva a motivácia k aktivitám vo voľnej prírode.

Hodnotenie stavu životného prostredia ako aj súpis druhov (patriacich do špecifických skupín stanovených Centrom pre biodiverzitu v Lille) vykonáva mestský ekologický odborník, partneri centra a výskumné oddelenia. Tieto zistenia sa potom pretransformujú do programu činností a odporúčaní. Metódy zachovania sú prispôsobené týmto novým cieľom: stanovenie intervalov kosenia trávy, zvýšenie reznej výšky na 8 cm, zavedenie exportu trávy, zasadenie jednoročných bylín, krov a pôvodných druhov stromov, boj proti invazívnym druhom (pohánkovec japonský, ondatra pižmová), export žaburiny, zachovanie mŕtveho dreva vo mnohých formách: Mŕtve kmene zachované vo zvislej polohe alebo presadenie a uloženie polien do zeme alebo výkopov.

Všetko toto má však zmysel iba vtedy, ak sa každá činnosť uskutočňuje súbežne podľa potrieb cieľového druhu. Príklad: Mŕtve drevo pre hmyz viazaný na drevo (saproxylický), sekacie trávy pre sitinu stlačenú, rozsiahle pastviny pre monarcha moluckého a duté stromy pre holuby a netopiere vodné.

Boli tiež prijaté opatrenia pre zmenu verejného osvetlenia v parkových alejách tak, aby znižovali svetelné znečistenie pre nočné živočíchy (netopiere a motýle).

Do všetkých projektov je zapracovaná ochrana prírody, napr. do obnovy hradieb. Tieto akcie sú však úspešné iba ak sa dosiahne ekologické prepojenie s inými prírodnými miestami v Lille, pomocou zelenej, modrej a čiernej infraštruktúry.

- Všetkých akcií sa zúčastňuje tím pozostávajúci zo štyroch správcov, ktorý je zodpovedný za udržiavanie, na čele s inžinierom a ekologickým technikom. Náklady

na činnosť sú súčasťou celkových nákladov na správu parku.

- Odhadnutý čas venovaný ekologickému inžinierstvu je približne 40%.
- Inventarizácia fauny a flóry (všetky taxóny) za rok 2009: 17000 €, za rok 2010: 30,000 €.
- Vytvorenie partnerského vzťahu so združením "Blongios" za účelom realizácie ekologických prác, na dobrovoľnej báze. Grant: 1,500 €/rok.
- Bol naviazaný partnerský vzťah s viacerými organizáciami, ktoré sú súčasťou Centra pre biodiverzitu v Lille: univerzity, botanické depozity a prírodovedecké združenia.

"Park Citadelle" © Natureparif

Organizácia pre špeciálnu správu záhrad a parkov v Paríži

KRAJINA: FRANCÚZSKO
OBEC: PARÍŽ
POČET OBYVATEĽOV: 2,201,578
ÚZEMNÁ PLOCHA: 10 539 HEKTÁROV
WEBOVÁ STRÁNKA: WWW.PARIS.FR

Ležiac na mieste, kde sa údolie Seiny stretáva s jej prítokmi, Paríž predstavuje pomerne bohatú biogeografickú kombináciu, pretože uchováva viac ako 2000 druhov voľne rastúcich rastlín a húb a približne rovnaký počet živočíšnych druhov, viac než 1000 druhov hmyzu, 10 rôznych obojživelníkov, 174 druhov vtákov, 3 druhy plazov, 33 druhov cicavcov a 36 rôznych druhov rýb. Aby sa táto biodiverzita uchovala a ďalej rozširovala, mesto Paríž zaviedol špecifickú politiku pre zachovanie a zvýšenie biodiverzity. Táto politika bola vypracovaná tak, aby obyvateľom pomohla pomocou inovatívneho a participatívneho prístupu zúčastniť sa vedeckého programu zameraného na celoštátny súpis biodiverzity. Paríž začal implementovať špecifickú správnu politiku v roku 2007 cez viaceré oddelenia Hlavnej správy zelených oblastí (napríklad služieb zodpovedných za záhrady, za drevo a stromy a cintoríny), pod technickým vedením oddelenia zodpovedného za správu záhrad. Vedecké a technické oddelenia Hlavnej správy riadia proces certifikácie zelených oblastí v súlade s ich správou životného prostredia. Audit zelených oblastí robí nezávislá organizácia využívajúca špecifickú správnu politiku pre účely certifikácie.

Špecifická správa využíva princípy ako:

- Zovšeobecnenie najlepších postupov zameraných na seriózny prístup tak k ľuďom, ako aj k životnému prostrediu.
- Prispôsobenie manažmentu záhrad ich špecifikám a využitiu
- Podpora rôznorodosti krajiny, rastlín a živočíchov
- Vyzdvihovanie historickej a kultúrnej identity každej záhrady.

Parížske záhrady sú roztrúsené v kompaktnej mestskej zástavbe. Takýto systém rozkúskovania prírody je skutkovým stavom, ktorý inšpiroval osobitný koncept manažmentu. Metódy manažmentu boli kategorizované podľa jednotlivých prvkov tvoriacich park. Pri každej kategórii je definovaný správou sledovaný cieľ, estetický aspekt, použitie a biodiverzita. Stálym cieľom záhradníka je zvyšovať odkaz a využitie záhrady ako takej, snažiť sa o obmedzenie znečistenia a rozvoja biodiverzity. Z toho dôvodu oba aspekty záhrady – architektonické dedičstvo a jej aktívne využívanie – umožňujú pozorovanie biodiverzity (ekologický rybník, chránená plocha...). Podrobný technický

manuál pomáha pri rozširovaní potrebných praktík a znalostí. Každá záhrada má svoj zväzok záznamov, čo umožňuje dôsledné sledovanie udržiavania. Osobitná správa a konkrétne subjekty ako kompostovanie, alternatívy k chemikáliám alebo kontrola vody sa vyučujú na špecializovaných školeniach.

Špecifické znaky umožňujú užívateľom parkov spájať zmeny krajiny s úspechmi v ochrane životného prostredia. Certifikácia osobitného manažmentu aplikovaného v parkoch potvrdzuje nutnosť špecifického spôsobu spravovania a príbuzných environmentálnych praktík. Viditeľné výsledky sa dostávajú vo forme zvýšenej biodiverzity sprevádzanej poklesom degradácie prostredia. Počet takto udržiavaných parkov sa zvyšuje a môže slúžiť ako príklad pre komunikáciu s verejnosťou.

© C. Dagneau

Paundorský zelený oblúk

KRAJINA: NEMECKO
OBEC: LIPSKO
POČET OBYVATEĽOV: 518,862
ÚZEMNÁ PLOCHA: 29 736 HEKTÁROV
WEBOVÁ STRÁNKA: WWW.LEIPZIG.DE

"Zelený oblúk" je reťaz zelených priestorov okolo husto zastavanej obytnej oblasti v severovýchodnej časti Lipska. 120 hektárov bývalého vojenského výcvikového priestoru a priľahlých úhorov sa postupne pretvárajú na modernú rekreačnú oblasť. Kľúčovým miestom Zeleného oblúka sa stal unikátny projekt pastvín, kde sa aktuálne o 35 hektárov voľnej plochy "stará" 13 vodných byvolov a deväť koní Przewalského a zvyšuje tak rekreačnú hodnotu územia. Vodné byvolky a divé kone, reprezentanti kedysi významných, voľne žijúcich cicavcov v strednej Európe, zostávajú vo voľnej prírode po celý rok a tam sa rozmnožujú. Od roku 2004 sa pastvina pozoruhodne rozvinula: stále spásanie prakticky zastavilo opätovný rast stromov; invazívne rastliny ako zlatobyľ kanadská a dominujúce pásy tráv smlzu kroviskového boli vytlačené. Pastvina sa úspešne rozšírila. Vďaka vodnému byvolovi rybníky a bažinaté oblasti skvele prosperujú. Zriedkavé živočíšne druhy objavili a opäť obsadili vhodné biotopy územia. Návštevníci sa môžu zoznámiť s

modelom kombinujúcim ochranu prírody, rekreáciu a poľnohospodársku činnosť počas prechádzky po náučnom chodníku okolo pastvín.

Pre obyvateľov susediacich rezidenčných oblastí sa divoko žijúce zvieratá už stali cenou súčasťou ich komunity. Pastvinu dopĺňajú parkové priestory s možnosťami športu a rekreácie, malého záhradníčenia, malých lesíkov, pastvín pre ovce a lúky s ovocnými stromami. Rozličné rekreačné priestory a päť vyhladkových veží spája promenáda. Celkovo rozmanité rekreačné možnosti Zeleného oblúka výrazne zlepšili kvalitu života obytných častí mesta. V Zelenom oblúku sa divočina stretáva s mestom.

"Krajinný manažment prezentovaný koňmi Przewalského v priestoroch bývalého vojenského výcvikového priestoru. © Günther Von Szombathely

Budovanie náučného chodníka Fundoklia, opatrenia vlády v chránených oblastiach

KRAJINA: MAĎARSKO
SÍDLO: ÉRD
POČET OBYVATEĽOV: 64 308
ÚZEMNÁ PLOCHA: 6054 HA
WEBOVÉ STRÁNKA: WWW.ERD.HU

Údolie Fundoklia sa nachádza v západnej časti vrchoviny Érd-Tetényi. Je to približne 3 km dlhé, 10-30 metrov hlboké krasové údolie vytvorené v Sarmatskom vápenci. Rozdeľuje ho cestná komunikácia M7.

Celé údolie je chránená prírodná oblasť, pod ochranou miestnej správy; severná časť je navyše chránená aj archeologicky a južná časť je zapísaná v zozname lokalít NATURA 2000.

Údolie predstavuje unikátny krajinný prvok, bohatý na archeologické nálezy, faunu aj flóru. Oblasť má bohaté prírodné zdroje. Bolo tu popísaných 316 cievnatých rastlín. Medzi nimi dva intenzívne chránené druhy: *Seseli leucospermum* a *Dianthus serotinus* subsp. *Regis-stephani*, ako aj 33 ďalších chránených druhov; *Stipa pulcherrima* a *Stipa eriocaulis* sa tu vyskytujú v obrovských množstvách, *Adonis vernalis* (hlaváčik jarný) je tiež hojný, zatiaľ čo *Lilium martagon* (ľalia zlatohlavá) je cenná vzácnosť.

Náučný chodník Fundoklia

Chodník vedie návštevníkov pozdĺž východnej časti údolia, po spontánne vzniknutých chodníčkoch; po okrajoch aj po dne údolia. Návštevníci sem môžu prísť pešo alebo autom zo susedných ulíc bez toho aby poškodili prírodné hodnoty. Pre autá sú v okolí parkovacie miesta, ktorá neprekážajú premávke.

Chodník sa skladá z dvoch častí: Prvá je asi 1600 metrov dlhá prezentuje flóru a faunu suchých lúk náhornej plošiny a úpätia hôr, kým druhá, dlhá asi 600 metrov umožňuje poznať voľne rastúci les na dne údolia. Dôležitou súčasťou chodníka sú informačné tabule (2 kusy), drevené stanice (12 kusov) a tam, kde sa strmý, šmykľavý chodník pokrytý drobným sarmatským vápencom stáva príliš nebezpečným, nájdete drevené schody so zábradlím.

Poloha 12 staníc je určovaná archeologickými, geomorfologickými, geologickými, zoologickými a botanickými hodnotami, ako aj polohou opustených baní. Dvanásť staníc je venovaných nasledovným témam:

1 Baníctvo, umelo vyhýbené oblasti s využitím sarmatského vápenca ako stavebného materiálu;

2 Prezentácia svetoznámych prehistorických miest Érdü;

3 Zalesnená stepná lúka, kde nájdete mrvicu lesnú (*Brachypodium sylvaticum*);

4 Kamenistá lúka so stípou a kostravou (*Stipo eriocaulis* – *Festucetum pallentis*);

5 Stepné lúky na sarmatskom vápenci;

6 Prezentácia geologických charakteristík údolia v oblasti dolovania;

7 Voľná príroda v lesoch údolia a v suchých kríkoch;

8 Stepná lúka na horských útesoch;

9 Kamenisté trávnaté plochy (*Bromo* – *Festucion pallentis* s deväťorkou rozprestretou *Fumana procumbens*);

10 Prezentácia rozmanitej geomorfológie údolia;

11 Na konci údolia sprasňované lúky a sprasňované kry mandle nízkej *Amygdalus nana* L.;

12 Na konci údolia možno vidieť kolónie včelárika zlatého (*Merops apiaster*) a voľnú prírodu tvorenú kríkmi, živými plotmi a opustenými záhradami.

Kvôli ochrane do radov uložených kameňov je oblasť prístupná iba pešo, takže zásah do prírody je minimálny a jej ochrana je účinnejšia. Návštevnosť miesta stúpla po tom, čo boli inštalované informačné tabule a tabule na staniciach náučného chodníka

Náučný chodník Fundoklia v Érde © Local Government of Érd

Prievidza – čerešňový sad

KRAJINA: SLOVENSKO
MESTO: PRIEVIDZA
POČET OBYVATEĽOV: 50 085
VÝMERA KATASTRÁLNEHO ÚZEMIA (HA): 4306
WEBOVÁ STRÁNKA MESTA: WWW.PRIEVIDZA.SK

Hlavným cieľom projektu bolo zamedziť individuálnej bytovej výstavbe na vybranom území „Čerešňový sad“ a vytvoriť plochy verejnej zelene pre obyvateľov mesta.

Lokalita bývalého Čerešňového sadu bola podľa Územného plánu mesta Prievidza určená na ďalšiu zástavbu prostredníctvom individuálnej bytovej výstavby. Obyvatelia mesta Prievidza si uvedenú lokalitu pamätali ako produkčný čerešňový sad, ktorý bol v minulosti obľúbeným miestom na rekreáciu a relax. Žiaľ, dlhých 20 rokov sa o túto lokalitu nikto nestaral a pozemky v Čerešňovom sade neboli vo vlastníctve mesta Prievidza. Podľa nového Územného plánu mesta Prievidza túto lokalitu mestské zastupiteľstvo nielenže prekategORIZovalo na plochu určenú na verejnú zeleň s plochou viac ako 25 000 m², ale zároveň sa mestu podarilo majetkovo-právne vysporiadať viac ako 9 000 m² pozemkov do vlastníctva mesta.

V uvedenom prípade sa stretlo niekoľko dôležitých faktorov, ktoré viedli k zachovaniu zelene v meste, a to uvedomelá samospráva, spolupráca mesta s občianskymi združeniami a ochota mesta investovať do odkúpenia pozemkov. Táto formálna časť projektu, prebiehala od januára 2007 do decembra 2009, ale má už hmatateľný výsledok – zmena územného plánu a vysporiadanie časti pozemkov do vlastníctva mesta, a príprava projektových prác. V súčasnosti nasleduje druhá – realizačná časť projektu, samotná úprava pôvodného sadu na verejnú zeleň, ktorá prebieha od júna 2010 s odhadovanou investíciou okolo 500 000 EUR. Samotný projekt by mal byť ukončený a otvorený pre jeho budúcich užívateľov - obyvateľov mesta do roku 2013.

Územie čerešňového sadu v Prievidzi © Lukáš Grešner

Zvolen – Sadovnícka úprava okolia nového kostola na lokalite Hôrka

KRAJINA: SLOVENSKO
MESTO: ZVOLEN
POČET OBYVATEĽOV: 42 286
VÝMERA KATASTRÁLNEHO ÚZEMIA (HA): 9 869
WEBOVÁ STRÁNKA MESTA: WWW.ZVOLEN.SK

Ide v rámci mesta Zvolen o mimoriadny priestor – vrch kužeľovitého tvaru s novo vybudovaným kostolom (v roku 1994) na vrchole. Kostol s príslušnou budovou fary z troch štvrtín obklopuje väčšinou spontánne sa vyvíjajúca zeleň (po opustených poloprírodných lúkach) a z jednej strany tvorí kostol dominantu novo vznikajúceho námestia Sv. Cyrila a Metoda. Takto vzniká nové centrum tejto mestskej časti, tvorenej prevažne panelovými sídliskami a hustou zástavbou rodinných domov.

Súčasne ide o jednu z mála plôch vnútri mesta s veľmi dobre zachovalou prírodou – so zvyškami druhovo bohatých poloprírodných lúk. Preto bola táto lokalita v rámci Krajinného ekologického plánu mesta Zvolen zaradená medzi priestory, ktoré by si mali zachovať svoj prírodný charakter ako „mestské biocentrá“.

Na lokalite boli v rámci projektu vykonané nasledovné opatrenia:

1. Drobné úpravy terénu a výsadby okrasných drevín v bezprostrednom okolí kostola, na základe detailného projektu záhradného architekta.
2. Výber prirodzene rastúcich (a dávnejšie

vysadených) krov a stromov, ktoré boli ponechané a selektívne výruby nadbytočných krovín, vykosenie zaburinených a dlhšie nekosených plôch lokálne s drobnými úpravami terénu a obnovou trávnych porastov (príprava plochy pre kosenie v ďalších rokoch).

3. Výsadby drevín v rámci celej lokality na základe existujúceho projektu:

- výsadba lipových alejí pri troch existujúcich chodníkoch
- výsadby skupiniek drevín na otvorených plochách s rešpektovaním trasy navrhovanej krížovej cesty

4. Odstránenie depónií zemin a založenie trávnikov na ich miestach

5. Dve kosby trávy vo vhodne zvolených termínoch (tak aby sa zachovala druhová rozmanitosť) – zachovávajú lúčny charakter s tromi obdobiami kvitnutia (na jar pred prvou kosbou, po prvej kosbe v lete, po druhej v lete a v skorú jeseň).

„Drobné úpravy terénu a výsadby okrasných drevín“ © Ing. Libuše Murínová

Santander: Sieť biodiverzitných záhrad

KRAJINA: ŠPANIELSKO
OBEC: SANTANDER
POČET OBYVATEĽOV: 181 589
ÚZEMNÁ PLOCHA: 3 600 HEKTÁROV
WEBOVÁ STRÁNKA: WWW.AYTO-SANTANDER.ES

V snahe zvýšiť biodiverzitu a výskyt voľne rastúcich druhov v mestskom prostredí založila radnica mesta Santander projekt vedúci k sieti záhrad zameraných na zachovanie biodiverzity. Uvedená iniciatíva sa začala v júni 2010, ukončená bola o rok neskôr a prebiehala v rámci spolupráce s NGO Seo/Birdlife. Projekt bol financovaný španielskou federáciou obcí a provincií s využitím siete miestnych samospráv a siete pre zachovanie biodiverzity.

Súčasťou projektu sú akcie nasledovných typov, zamerané na zachovanie a zvýšenie biodiverzity v sieti mestských parkov mesta Santander:

a) Akcie zamerané na zachovanie a zlepšenie ekológie a nárast rastlinných formácií zahrnutých v Prílohe I Smernice o biotopoch.

b) Úprava zberných miest mŕtveho dreva a montáž schránok hlavne pre úkryt bezstavovcov a saprofytofágneho hmyzu (špecializovaného na mŕtve drevo), najmä roháča verejného.

c) Vytvorenie systému umelých jazierok, oblúbených rozmnožovacích miest ohrozených druhov, v snahe zvýšiť v parkoch populáciu obojživelníkov (salamandrov, žiab a ropúch).

d) Štúdium a ochrana výrika lesného (*Otus scops*) v záhradách a parkoch mesta Santander.

K hlavným výsledkom tohto projektu treba rátať elimináciu exotického flóry ako aj vytvorenie húštin duba cezmínového, obnovu a zvýšenie plochy útesov, obnovenie a posilnenie vegetácie dún, obnovenie a rozšírenie suchého atlantického vresu, tabule v záhradných oblastiach, inštalovanie informačných tabúľ či výroba stavieb (pyramíd) z mŕtveho dreva.

© Santander Town Hall

Najlepšie projekty ochrany druhov a biotopov

Maurecourt: Prestavba brehov Oisy

KRAJINA: FRANCÚZSKO
OBEC: MAURECOURT
POČET OBYVATEĽOV: 4 101
ÚZEMNÁ PLOCHA: 365 HEKTÁROV
WEBOVÁ STRÁNKA: WWW.VILLE-MAURECOURT.FR/

Maurecourt je mesto s rozlohou 365 ha v provincii Yvelines, na sútoku rieky Oisy a Seiny. Jeho vývoj prebiehal harmonicky: Dokázalo si zachovať prírodné aj poľnohospodárske plochy (2/3 územia) a zvládnuť aj nárast počtu obyvateľov (z 3493 v roku 1999 na 4101 v roku 2009). Tento populačný nárast spolu s rozvojom využívania voľného času vyžadoval postavenie mnohých budov venovaných kultúre a využívaniu voľného času, ako sú galéria a telocvičňa, ako aj renováciu a opätovné oživenie infraštruktúry venovanej futbalu tak, aby už nebola postihovaná záplavami. Aby mohlo mesto túto starú infraštruktúru nahradiť, pustilo sa mesto do prestavby brehov rieky Oise. Prvá časť projektu (4,5 ha), ktorá práve končí, je zameraná na obnovenie mokradí a ochranu zdrojov prostredníctvom ochranného poľa, ktoré umožní rieke voľne tiecť v prípade povodní. Projekt tiež spĺňa požiadavky francúzskych Zásad pre rozvoj a správu vodných zdrojov, dynamizuje biodiverzitu a prispieva k obnoveniu správnej biologickej kvality vody.

Pre ukončenie projektu boli potrebné nasledovné kroky. V prvom rade sa mesto zbavilo znečistenia strhnutím starých budov, nasledované vrátením bývalých priemyselných oblastí (lodenice) na brehu Oisy prírode. Prvá časť tiež pomocou výchovných projektov o životnom prostredí pomohla informovať obyvateľov. Mesto následne vytvorilo dva priestory pre rozmnožovanie, osadené miestnymi druhmi rastlín a tiež zóny na ochranu riečnych brehov (pieskocové brehy a ramená). Bývalý mostový žerjav bol premenený na pozorovací mostík pre peších nad brehmi rieky.

Po znovuotvorení a premene stromov na „totemy“ bolo vytvorených niekoľko vecí: rybník, kompostová plocha pre ošetrovanie miesta, lúka plná medonosných rastlín a dve záhrady. Na brehoch rieky boli zasadené buky a bresty. Priestory pre lode boli premiestnené do inej mestskej oblasti, ilegálne budy boli zbúrané a vraky áut odstránené. Bola vydaná požiadavka na prehlásenie verejnej prospešnosti aby sa súkromné priestory stali verejnými.

Najdôležitejšie práce boli vykonané v roku 2011.

Po obnovení priestoru, boli na rybníku pozorované kačice, v trecích rybníkoch sa objavili mladé rybky a pozorovaný bol aj srnec.

Premena bývalého mostového žerjavu na pozorovací lávku pre peších. © Natureparif

Ratekau – samosprávna obec priateľská k netopierom

KRAJINA: NEMECKO
OBEC: RATEKAU
POČET OBYVATEĽOV: 15,524
ÚZEMNÁ PLOCHA: 5 960 HEKTÁROV
WEBOVÁ STRÁNKA: WWW.RATEKAU.DE

Keď majitelia domov v Nemeckej spolkovej republike Schleswig Holstein stavajú búbky pre netopiere, alebo renovujú svoje domy spôsobom vyhovujúcim netopierom, môžu sa uchádzať o titul "Dom pre netopiere" na regionálnej sekcii Birdlife International a u regionálnej Nadácie pre ochranu prírody. V obci Ratekau padol tento projekt na úrodnú pôdu a obec oficiálne získala prívlastok "obecpriateľská k netopierom": ochranu netopierov vzali za vlastnú majitelia súkromných domov aj miestne úrady.

Búbky pre netopiere boli namontované na všetkých verejných budovách, aby si netopiere počas dňa mohli odpočinúť a mali kde odchovať mladé. Keď sa stavali nové budovy pre miestnu školu a miestnych hasičov, bolo na netopierov myslené už pri návrhu plánov. Dnes je pre nočné zvieratá len na verejných budovách pripravených viac ako 60 búbok. Úrady radia majiteľom domov a

podporujú ich pri renovácii ich domov; týka sa to aj tých majiteľov, ktorí v podkrovi objavili netopieriu škôlku. Mesto navyše zakúpilo päť starých bunkrov v blízkom lese, ktoré už nemecká armáda nepoužíva a za pomoci mladých ľudí ich premenilo na zimovisko pre netopiere. Podobne bola upravená aj stará benzínová čerpacia stanica.

Opatrenia mali úspech: Pravidelné sledovanie ukázalo, že všetky bunkre aj čerpacia stanica boli obývané netopierom riasnatým (*Myotis nattereri*) a ucháčom svetlým (*Plecotus auritus*). Bol objavený aj regionálne ohrozený druh netopier pobrežný (*Myotis dasycneme*). Zároveň v jednom súkromnom dome bolo nájdené hniezdo so 150 mladými netopiermi. Pracuje sa na ďalších projektoch a tak sa Ratekau bude aj v budúcnosti hrdiť titulom obec priateľská k netopierom.

© Environmental Department of Ratekau

Zvýšenie a ochrana populácie dropa fúzatého v oblasti Dévaványa a ochrana ich biotopov

KRAJINA: MAĎARSKO

OBEC: DÉVAVÁNYA

POČET OBYVATEĽOV: 8,273

ÚZEMNÁ PLOCHA: 21 673 HEKTÁROV

WEBOVÉ STRÁNKA: WWW.DEVAVANYAVAROS.MCONET.BIZ

Ochrana dropa fúzatého sa stala významnou úlohou v okolí obce Dévaványa už v roku 1976, kedy bola založená Chránená krajinná oblasť Dévaványa na rozlohe 3600 ha. Pri vyhlasovaní chránenej krajiny oblasti bolo hlavným cieľom uchovanie dropa fúzatého v oblasti.

Deklarovaný program na ochranu biotopu bol zameraný práve na tento cieľ.

Dotácie európskej únie umožnili finančne motivovať majiteľov pôdy a poľnohospodárov, aby sa k projektu ochranu dropa pripojili. Týmto spôsobom dokáže ochranná činnosť okrem morálneho uznania vytvoriť aj zisk.

Poľnohospodári, na ktorých pozemkoch boli nájdené hniezda, sa museli zaviazat' venovať viac pozornosti vytváraniu lepšieho biotopu pred dropa:

- Zavedením rastlinnej kultúry vhodnej pre dropa fúzatého: Pestovaním kukurice na 20% rozlohy, strukovín na 20% rozlohy, zasadením repky olejky (*Brassica oleifera*) na 10% rozlohy a ponechaním 20 rozlohy pozemku ladom. Zvyšných 30% plochy možno osiat' čímkoľvek.
- Znížiť používanie hnojív a chemikálií.
- Nepoužívať pesticídy.
- Posunutie zberu strukovín a kosenie na obdobie po skončení hniezdenia. Používať zberové techniky neohrozujúce vtáky.

Po splnení zákonných podmienok poľnohospodári získajú podstatné dotácie na hektár. Zisk z programu na ochranu dropa fúzatého možno naplánovať na každý rok, čo znamená zaručený príjem. Úspech programu možno demonštrovať počtom zúčastnených poľnohospodárov; na začiatku sa programu zúčastnilo iba málo ľudí, kým v súčasnosti na ňom participujú skoro všetci.

Ochrana biotopu dropa fúzatého koordinuje svoje aktivity so správou Národného parku Kőrös-Maros. Poľnohospodárska činnosť na časti územia dropa fúzatého, vyčleneného Národným parkom, predstavuje dobrý príklad pre poľnohospodárov. Ako výsledok tejto spolupráce sa populácia dropa zvýšila o 20% a počet vtákov v okolí Dévaványa dosiahol 500 kusov.

Najdôležitejším prínosom tohto programu je zmena prístupu; poľnohospodári teraz venujú viac pozornosti svojmu prírodnému okoliu. Uvedomujú si, že ochrana prírody a uchovanie biodiverzity poskytujú dlhodobú ochranu do budúcnosti.

Projekt stále beží (2009-2014).

Drop fúzatý © Gábor Czifrák

Uchovanie eurosibírskych stepných stromov a panónskych pieskových stepí v pSCI oblasti „Nagykőrösi Pusztai Tölgyesek”, 2006-2011

KRAJINA: MAĎARSKO
SÍDLO: NAGYKÖRÖS
POČET OBYVATEĽOV: 24 625
ÚZEMNÁ PLOCHA: 22 796 HA
WEBOVÉ STRÁNKA: WWW.NAGYKOROS.HU

Spolupráca riaditeľstva Národného parku Duna-Ipoly, miestnej samosprávy v Nagykőrösi a maďarského WWF zaručuje dlhodobú ochranu pSCI (navrhované územie európskeho významu) oblastí dubových stepí Veľkého Kőrösa a zlepšenie situácie zachovania prírody v eurosibírskych stepných lesoch (obsahujúcich druhy dubov *Quercus* sp.) a v panónskych pieskových stepiach. Dubové lesy sú posledná ako-tak zachovaná oblasť eurosibírskych stepných lesov v Karpatskej kotline. Tieto biotopy sú ohrozené invazívnymi druhmi, ťažkosťami s obnovou prírody, nesprávnym manažmentom lesov, fragmentáciou biotopov, nezaujmom spoločnosti a nedostatkom informácií.

Výsledky projektu:

- 99% celkovej plochy 405 hektárov bolo zbavených invazívnych druhov.
- Experiment s vylúčením divokej zveri je odpoveďou na otázku, či je pokles obnovovacej kapacity lesov spôsobený nižšou hladinou spodnej vody alebo premnožením divokých druhov zveri.
- Na 175 hektárov sa les dramaticky zmenil, pretože správa týchto častí bola prevzatá od pôvodných majiteľov.
- Zalesnených bolo 65 hektárov plochy, kde sa predtým nachádzali invázne druhy.
- Stupeň neinformovanosti a nezaujím miestnych ľudí bol zmenšený. Pri zapojení profesionálov a spoločnosti boli využité znalosti o stepných dubových lesoch.
- Pre lokalitu Natura 2000 “Nagykőrösi pusztai tölgyesek” (dubiny stepí Veľkého Kőrösa) bol vyvinutý plán zachovania prírody.

Aktivity a opatrenia:

- Mechanické a chemické odburinenie na potlačenie výskytu invazívnych druhov rastlín.
- Monitorovanie a oplotenie.
- Zmena metód správy lesa poškodzujúcich cenné biotopy na ďalších 90 rokov zavedením metódy správy zachovávajúcej prírodu.
- Obnovenie vnútornej a vonkajšej integrity dubových lesov pusty umelým zavedením tradičných druhov.

- Mediálna práca, webová stránka, akcie organizované pre profesionálov aj pre verejnosť; renovácia „lesnej škôlky“, jej budov, renovácia tábora, minimálne 3 komplexné vzdelávacie programy pre oblasť pSCI na základe miestnych a regionálnych požiadaviek.
- Plán správy využívajúci všetky dostupné údaje (archív s aktuálnymi údajmi o krajine, výsledky medzinárodných a miestnych výskumov o biologickom stave a sledovanie účinkov).

© István Péter Keczi

Duby – Pamiatka na rod Esterházyovcov

KRAJINA: SLOVENSKO
MESTO: ŽELIEZOVCE
POČET OBYVATEĽOV: 7289
VÝMERA KATASTRÁLNEHO ÚZEMIA (HA): 5652,28
WEBOVÁ STRÁNKA MESTA: WWW.ZELIEZOVCE.SK

Hlavným cieľom projektu bolo ošetrovanie najstarších drevín v chránenom areáli Želiezovského parku a zmapovanie historicky a botanicky významných drevín, do ktorého boli zapojení miestny historik a prírodovedci. Historický park predstavuje chránený areál s tretím stupňom ochrany. V parku sa nachádza niekoľko starých stromov, ktoré boli v rámci projektu zmapované a najstaršie dreviny boli ošetrované. Išlo o 3 stromy duba letného, jeden platan javorolistý a jeden chránený strom tisovec dvojradový.

Najstaršie duby predstavujú majestátne dreviny s obvodom kmeňa 570 cm, výškou 20 m a vekom 300-350 rokov sú pozostatkami pôvodného lesného spoločenstva, v ktorom bol v roku 1875 grófskym rodom Esterházy zriadený anglický park. DUBY sa stali súčasťou celej éry panovania rodu Esterházyovcov a ich potomkov v Želiezovciach. Od 60-tych rokov 20. storočia trpeli napadnutím poloparazita imelovca európskeho. Chránený

strom tisovec dvojradový (*Taxodium distichum*) sa nachádza na okraji parku a dosahuje výšku 24 m, priemer koruny 12 m a vek stromu je 200 rokov. Tisovec je na našom území nepôvodná drevina a na naše územie sa pravdepodobne dostal vďaka cestovateľsko-zberateľskej vášni príslušníkov rodu Esterházyovcov. V mestskom parku sa tiež nachádza viac ako 30 ks platanov javorolistých (*Platanus x acerifolia*), ktorých vek sa odhaduje od 200 do 250 rokov. Z nich bol v rámci projektu ošetrovaný jeden jedinec zlomený víchricou.

Pri príležitosti dňa stromov 20. októbra bola vydaná publikácia „Historicky a botanicky významné dreviny mesta Želiezovce“ ako výsledok prieskumu a spolupráce s miestnymi historikmi a odborníkmi. O myšlienku potreby starostlivosti o staré, historicky i botanicky významné dreviny prejavili veľký záujem viaceré médiá, čím došlo k zviditeľneniu mesta a k podpore environmentálneho cítenia.

Staré duby v Želiezovskom parku © Alexander Tóth

Quer: Výstavba hniezda pre rozmnožovanie sokola bielopazúrového (*Falco naumani*)

KRAJINA: ŠPANIELSKO

OBEC: QUER

POČET OBYVATEĽOV: 674

ÚZEMNÁ PLOCHA: 1 462,5 HEKTÁROV

WEBOVÁ STRÁNKA: WWW.AYUNTAMIENTODEQUER.ES

Výstavba a uvedenie do prevádzky hniezda pre rozmnožovanie sokola bielopazúrového sa realizovala v rámci akcie biodiverzita obce Quer. K spolupracujúcim členom patria: mimovládna skupina pre obnovu autochtónnej fauny a jej biotopu (GREFA), Obecná rada obce Castilla La Mancha a Rada provincie Guadalajara. Iniciatíva je prejavom odhodlania tohto mestečka obnoviť výskyt sokola bielopazúrového (*Falco naumanni*), teda druhu s vysokou prioritou zahrnutého v Prílohe IV Smernice 92/43/EHS, ktorý sa stratil z obilných stepí pred 50-timi rokmi po intenzívnom používaní insekticídov ako DDT (dnes zakázaného,) na španielskom vidieku, kde takmer vyhynul.

Sokol bielopazúrový je sťahovavý vták, žijúci v spoločenstvách. Tento druh sa na územia Iberského poloostrova vracia vo februári a marci po zime strávenej v Afrike na miesta, kde mal rok predtým kolóniu alebo kde sa vyľahlo najmladšie mláďa. Z tohto dôvodu bolo miesto návratu kolónie, kde odchovávajú mláďatá, fixované vybudovaním hniezdisk pre sokola bielopazúrového.

Hniezdisko sokola v obci Quer pozostáva z centrálnej budovy a obvodového múru, vytvárajúceho vnútorný dvor, kde boli vytvorené hniezda v ideálnych podmienkach, umožňujúce reprodukciu a prežitie vtáka. Odtiaľto máte neopakovateľný výhľad na okolité obilné polia. Do budovy sa zmestí celkovo 50 hniezd, čo predstavuje zhruba kapacitu okolitej krajiny pre užitie sokola.

Úspech projektu sa prejavil v roku 2010 kedy sa v umelom hniezde postavenom v 2008-2009 rozmnožili prvé mláďatá potom, čo sa do Queru vrátili po svojej prvej migrácii z Afriky. Úspech rozmnožovania kolónie sa prejavil v tom, že sem nebolo treba umiestniť nové mláďatá narodené v zajatí. Podľa približných výpočtov, ak bude súčasný trend pokračovať, by malo v roku 2012 kolóniu tvoriť 20 až 22 párov.

© Quer Town Hall

Najlepšie projekty pre lesy, vody a poľnohospodárstvo

Rozvodie "Source d'Arcier": Zníženie množstva použitých pesticídov a rozvoj biologického poľnohospodárstva

KRAJINA: FRANCÚZSKO
OBEC: BESANÇON
POČET OBYVATEĽOV: 121,857
ÚZEMNÁ PLOCHA: 6 505 HEKTÁROV
WEBOVÁ STRÁNKA: WWW.BESANCON.FR

Cieľom tohto projektu je zvýšenie počtu organických poľnohospodárskych usadlostí a tým aj počet ekologických produktov používaných v kuchyniach obce Besançon. Hlavnou snahou bolo znížiť výskyt znečisťujúcich látok pri zdroji a tým zlepšiť kvalitu riek povodia. Ako súčasť legislatívnej ochrany hlavných rozvodov pitnej vody (asi 45% vody prichádza do Besançonu zo zdroja Arcier), sa mesto rozhodlo nezastaviť sa iba pri legislatívnej ochrane zdroja. V spolupráci so štátnymi službami (napríklad Ministerstvom zdravotníctva a služieb ľuďom) spustila spoločná komisia Poľnohospodárskej komory v Doubs', Regionálnej federácie pre kontrolu škodcov (FREDON) a Marais de Saône významnú oboznamovaciu kampaň zameranú na dva druhy cieľového publika: na profesionálov (ako napr. SNCF, Francúzske národné železnice, Správa technického vybavenia, Divízia východnej regionálnej diaľnice a všeobecná rada, samosprávne obce, letiská, sklady palív) a na poľnohospodárov.

V roku 2009 sa realizoval nápad zaviesť biologické poľnohospodárske/krátke cykly, a tak v týchto chránených oblastiach urobiť ďalší krok smerom k zlepšeniu okolitého prostredia a kvality vody. Mesto vtedy zareagovalo na výzvu Agentúry pre vodu na podávanie návrhov. Snahou bolo povzbudiť poľnohospodárske podniky pre prechod na ekologické poľnohospodárstvo a navrhnuť odbyt pre niektoré z ich produktov v besançonských verejných jedálňach (5000 jedál denne v školských jedálňach). To si vyžadovalo vykonať nasledovné:

- Pokračovať v analýze kvality vody;
- Individuálny prieskum pre poľnohospodárov a družstvá v povodí;
- Analýza konverzie jednotlivých hospodárstiev a družstiev;
- Povzbudzovanie v príbuzných oblastiach;
- Vytvorenie špeciálnych oblastí venovaných

biologickému poľnohospodárstvu za pomoci Agentúry pre rozvoj vidieka (SAFER) pre tých poľnohospodárov, ktorí sa rozhodnú usadiť v povodí.

Vďaka predtým podniknutým akciám (ako zorganizovanie odbúrnenia obcí) sa použitie herbicídov profesionálmi zredukovalo 5krát (z 225 kg aktívnej látky v roku 2004 na 50 kg v 2008), čím sa značne zmenšil zdroj znečistenia. Trvanie: Oboznamovacia kampaň pre ekologické poľnohospodárstvo od roku 2009 (koniec obdobia podávania návrhov v 2012).

Zdroj d'Arcier © Natureparif

Prepelice v severnom hornofalckom lese

KRAJINA: NEMECKO
OBEC: TÄNNESBERG
POČET OBYVATEĽOV: 1,507
ÚZEMNÁ PLOCHA: 4 655 HEKTÁROV
WEBOVÁ STRÁNKA: WWW.TAENNESBERG.DE

Projekt prepelice obce Tännenberg bol spustený roku 1999 Nadáciou Wildland a Národnou rezerváciou "Nördlicher Oberpfälzer Wald" (severný hornofalcký les) ako reakcia na drasticky sa znižujúce počty prepelíc okolo hornofalckej obce Tännenberg. Po počiatočnom prieskume sa miestni poľnohospodári rozhodli zaviesť balík opatrení: zasadili a udržiavali živé ploty, rozvíjali sa na živiny chudobné okraje polí, vytvorili sa suché a teplé piesčité miesta. Strniská a zvyšky úrody sa postupne čoraz viac nechávali na poliach aj cez zimu a boli vytvorené plochy zarastené divo rastúcimi kvetmi. Na vhodných poliach boli zasadené staré druhy zemiakov a zrnín ako pšenica dvojzrnka, pšenica boétska, pšenica ozimná. Široké medzery medzi riadkami bez použitia prostriedkov na ochranu rastlín vytvárajú podmienky priaznivé pre prepelice. Tým sa postupne obnovil biotop prepelíc, s dostatkom potravy na poliach aj úkrytov, ktoré sú obzvlášť dôležité počas obdobia rozmnožovania a odchovu

kurčiat. Zhodou okolností vytvorili tieto opatrenia aj biotopy pre iné druhy žijúce v otvorených priestoroch, ako sú motýle, kobylky, škovránky a strakoš červenochrbtý. V prvých ôsmich rokoch projektu bolo pre ochranu prepelíc upravených 108 hektárov poľnohospodárskej pôdy.

Produkty z "Prepeličích polí" patria dnes medzi regionálne špeciality: Staré sorty zemiakov vo všetkých farbách spestrujú jedlá, a pekárne ponúkajú "prepeličí chlieb" a pšeničné rožky. Miestny pivovar dokonca vyrába prepeličie pivo.

Spolupráca všetkých zainteresovaných strán, ochranárskych agentúr a poľovníkov, obcí a prírodných parkov ako aj poľnohospodárov bola úspešná. V Tännenbergu a okolitých obciach významne pribudlo prepelíc a na poliach a lúkach bolo možné pozorovať typické krdle prepelíc.

"Prepeličia rodinka v Tännenbergu" © Rolf Bräsecker

Obnova Starého jazera v Tate

KRAJINA: MAĎARSKO
OBEC: TATA
POČET OBYVATEĽOV: 24,906
ÚZEMNÁ PLOCHA: 7,812 HEKTÁROV
WEBOVÉ STRÁNKA: WWW.TATA.HU

Staré jazero v Tate je považované za jedno z najvýznamnejších jazier v centrálnej zadunajskej oblasti a s celkovou plochou 220 ha vodnej plochy hrá ústrednú rolu vo vodných športoch a turistike, medzinárodnej ochrane životného prostredia a architektonickom dedičstve.

Rozvoj urbanizácie, industrializácie a poľnohospodárstva povodia vytvorili za posledné desaťročia niekoľko environmentálnych problémov (vysychajúce krasové studne, znečistenie vzduchu, pôdy a vody..), v dôsledku čoho Tata a jej Staré jazero stratili postavenie národného rekreačného miesta. Kvalita vody v Starom jazere a vodnom toku Által-ér sa zhoršovala a voda sa stala nevhodná na kúpanie. Sedimentácia, eutrofizácia a degenerácia koryta vodných tokov viedli k zníženiu prepravnej kapacity vody (zmenšila sa na zlomok pôvodnej hodnoty) a zhoršil sa stav stavieb vo vode. Znížila sa aj schopnosť jazera zachytiť vody počas povodní.

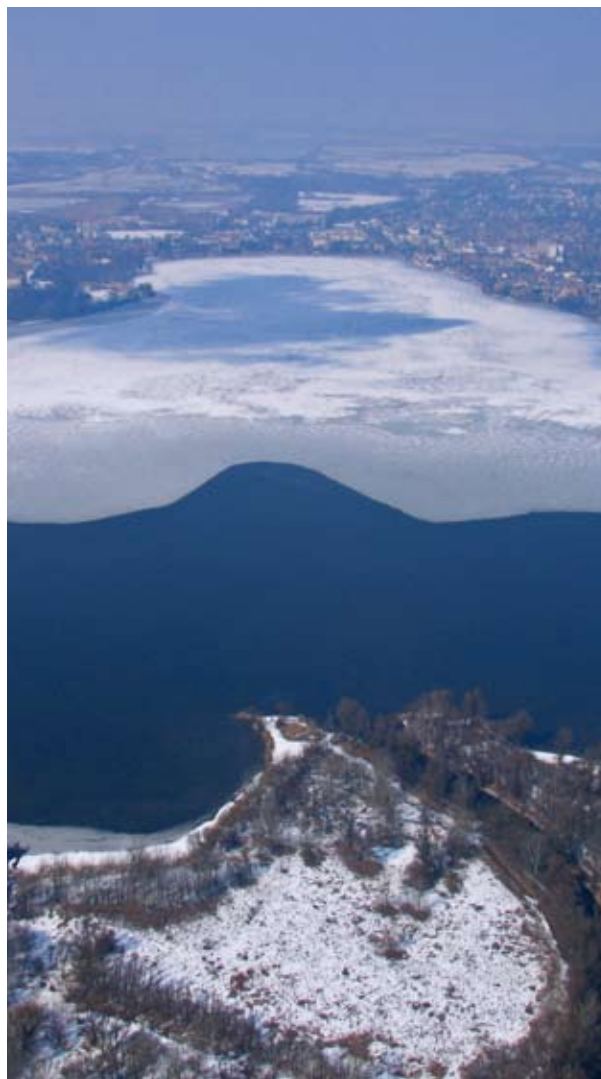
Po rozpoznaní týchto nepriaznivých procesov bola v roku 1980 naštartovaná široko koncipovaná sociálna kooperácia s cieľom zachrániť jazero. V roku 1994 bolo založené národné občianske združenie s pôsobením v celom povodí. Ako výsledok sociálnej a profesionálnej kooperácie bol vypracovaný plán obnovy Starého jazera, zahŕňajúci nasledovné úlohy:

- Rekonštrukcia odtokového systému rieky Által-ér
- Renovácia stavidiel Starého jazera
- Vyčistenie vnútrozemského vodného potrubia (odstránenie usadenín, vysekanie krovín)
- Zlepšenie horného toku Által-ér
- Príprava filtračného systému v Tate na 20 ha
- Príprava filtračného systému v Bánhide na 11 ha
- Rekonštrukcia Starého jazera na 15 ha (obnova biotopu, vytvorenie prírodných cestičiek a ostrovov)
- Vybudovanie systému kontroly kvality vody
- Obnova pobrežnej línie Starého jazera (vytvorením 900 m dlhého zeleného pásu)

Uskutočnenie tohto projektu prispelo k ochrane prírody aj k ochrane životného prostredia so sociálnym aspektom a aspektom starostlivosti o vodu.

Ak zoberieme do úvahy skutočnosť, že nechránená prírodná oblasť, obsahuje lokality Natura 2000 a spadá pod ochranu Ramsaru, slúži plánovaná rekonštrukcia biotopu súčasne národným a medzinárodným záujmom.

Projekt stále beží (1997-2002/2010-2011).

Staré jazero Tata © Local Government of Tata

Trnava – Izolačný zelený pás za sídliskom Družba

KRAJINA: SLOVENSKO

MESTO: TRNAVA

POČET OBYVATEĽOV: 66 399

VÝMERA KATASTRÁLNEHO ÚZEMIA (HA): 7 153

WEBOVÁ STRÁNKA MESTA: WWW.TRNAVA.SK

Cieľom projektu bolo rozšírenie verejnej zelene o prírodnú lesoparkovú formáciu na rozhraní bytových domov a poľnohospodársky obrábanej pôdy, ktorá by bola základom ochrannej zelene a budúceho súvislého vnútorného zeleného prstenca v rámci systému mestskej zelene. Hlavnou úlohou navrhovaného zeleného prstenca bolo:

- Zlepšenie životných podmienok v kontaktnej obytnej zástavbe s produkčnou poľnohospodárskou pôdou na východnom okraji mesta elimináciou negatívnych vplyvov poľnohospodárskej rastlinnej výroby.
- Zníženie dopadu veternej a pôdnej erózie na obytnú zónu a na poľnohospodársku pôdu.
- Zníženie deficitu parkovej a sídelnej zelene na území mesta o novo vybudovanú plochu na výmere asi 8 ha
- Rozšírenie absentujúcich verejných prírodných formácií pre krátkodobé odychovo – rekreačné aktivity na východnej strane mesta.

V rámci realizácie projektu došlo k výmene a k odkúpeniu pozemkov od súkromných vlastníkov a k

založeniu vegetačnej formácie podľa zásad zakladania lesa s cieľom budúceho výchovného tvarovania na lesopark, resp. prímestský parkový les osobitného určenia. Plocha zeleného pásu bola doplnená prírodným mobiliárom a v rámci plochy boli vymedzené plochy pre voľný výbeh psov.

Dosiahnuté výsledky po realizácii projektu:

1. Zvýšenie pôdoochrannej, hygienickej, relaxačnej a estetickej hodnoty riešeného územia.
2. Zvýšenie množstva zelene na území mesta o 8 ha.
3. Založenie nového úseku biokoridoru na území mesta.
4. Zvýšenie celkovej pohody bývania v dotknutej lokalite.
5. Zabezpečenie filtračnej ochrannej funkcie pre kvalitu ovzdušia v lokalite.

„Zelený pás“ © Ing. Jarmila Garaiová

Zachovanie dvoch miestnych druhov v Allarize: Kukurica a kravy Limia

KRAJINA: ŠPANIELSKO

OBEC: ALLARIZ

POČET OBYVATEĽOV: 5,920

ÚZEMNÁ PLOCHA: 8 600 HEKTÁROV

WEBOVÁ STRÁNKA: WWW.ALLARIZ.COM; WWW.AREADEALLARIZ.COM

Od roku 2007 mestská rada uviedla do života množstvo činností zameraných na obnovenie miestnych odrôd kukurice na poľnohospodársky využívaných plochách. Využívajúc svoju podnikavosť naučili sa mladí ľudia z mestečka tradičné a inovatívne využívanie produktov pochádzajúcich z kukurice. Každý rok sa navyše usporadúva Festa de Millo (Festival kukurice), ako vyjadrenie pocty tradičnému využívaniu kukurice a ostatných nových spôsobov využitia.

V roku 2000 bolo na obecné pozemky v Penamá privezené stádo kráv Limia, aby sa obnovil miestny chov, ktorému hrozilo vyhynutie. Bol zavedený tradičný ekologický systém tak, aby sa obnovili

pastviny a vyčistili predtým osievané plochy. Prebiehajú experimenty s novými spôsobmi vytvárania pastvín a používania ekologických hnojív.

Tieto činnosti umožnili získanie veľkého stáda dobytky Limia pre ekologickú produkciu mäsa, čím sa zabránilo lesným požiarom a dosiahol sa ekonomický zisk pre viac ako 300 rodín, ktoré spoločne pôdu vlastnia.

© Allariz Town Hall

Coca, mestečko venujúce sa svojim lesným zdrojom

KRAJINA: ŠPANIELSKO

OBEC: COCA

POČET OBYVATEĽOV: 2,131

ÚZEMNÁ PLOCHA: 9 810 HEKTÁROV

WEBOVÁ STRÁNKA: WWW.COCA-CIUDADDECAUCA.ORG

Od roku 1996 založila miestna rada svoju politiku využívania lesa na zvyšovaní pridanej hodnoty lesa získavaním prírodných živíc, podporou používania drevených štiepkov na Iberskom polostrove ako biomasu na kúrenie a zdôrazňovaním, že majitelia lesov by mali dostať náhradu za vplyvy ich lesov, predovšetkým za ich príspevok k viazaniu oxidu uhličitého vypusteného do atmosféry tými, ktorí dnes za svoje emisie musia platiť.

Coca je v súčasnosti európske mesto s najväčším počtom živicu produkujúcich borovíc. Jeho lesy vyprodukurujú 95% spotreby živice v Španielsku, s ročným ziskom 120 000€ pre verejné vlastníctvo a poskytnú pracovné miesta pre 70 ľudí. Na základe rôznych vedeckých článkov je kvalita španielske živice jedna z najlepších na svete.

Takmer 85% hraničného priestoru obce tvoria hory, z ktorých 70% patrí miestnym úradom. Sú aj vlastníkami certifikátu udržateľného lesa. Navyše k snahám upevniť sektor lesov patrí predaj historickej mestskej zástavby a použitie takto získaných zdrojov na zakúpenie opustených lesných porastov

za účelom ich transformácie na hory pre verejné využívanie, z ktorých by sa získavala živica, drevo, biomasa a iné suroviny.

Momentálne prebiehajú práce na výstavbe Európskeho referenčného centra pre prírodné živice, lesy a suroviny získané z lesov (CEREBOSMA) v tomto mestečku.

Vzorové udržiavanie lesov v okolí obce Coca umožnilo získať mnohé národné aj regionálne ocenenia: Cena vlády Castilla-León za najlepšiu obecnú politiku pre lesné zdroje; dve národné ceny Zelená zástava v roku 2008 a 2010; 1. národnú cenu za udržateľný miestny rozvoj; pochvalné uznanie v roku 2010 za najlepší horský les v Španielsku a pod.

Coca môže byť príkladom mestečka, zameraného na prírodné zdroje, otvorenia cesty v medzinárodnom zmysle, úspešného osídľovania vidieckych oblastí a posilnenie uvedomenia si možností základného sektora španielskej ekonomiky, ako je lesné hospodárstvo.

Najlepšie projekty v oblasti komunikácie a zvyšovania povedomia

Chenôve: Dom pre obnoviteľný rozvoj vrátane školskej farmy a vzdelávacej záhrady

KRAJINA: FRANCÚZSKO
OBEC: CHENÔVE
POČET OBYVATEĽOV: 15 500
ÚZEMNÁ PLOCHA: 747 HEKTÁROV
WEBOVÁ STRÁNKA: WWW.VILLE-CHENOVE.FR

Obec Chenôve s 15 500 obyvateľmi lokalizovaná južne od Dijonu sa stala druhou mestskou oblasťou ako aj druhým ekonomickým pólom Veľkého Dijonu. Hoci Chenôve začala ako malá vinárska obec s nie viac ako 800 obyvateľmi v roku 1850, mesto zažilo v priebehu dvadsiateho storočia veľký rozvoj. Bolo organizované do monofunkčných zón (prírodné plochy, biotop, priemysel a obchod) a rozdelené diaľnicou prechádzajúcou z juhu na sever. Mestských 747 hektárov je rozdelených medzi planinu, považovanú za „zelené pľúca“ Dijonu a klasifikovanú od roku 2003 (240 ha) ako „Natura 2000“, mestskú časť Mail (136 ha a viac ako 60% populácie), ostatné mestské časti (230 hektárov) a priemyselnú a obchodnú zónu (177 hektárov).

V októbri 2009 bol v meste otvorený dom pre obnoviteľný rozvoj skvele umiestnený v centre starého Chenôve, v starom, ale úplne zrenovovanom (značka kvality BBC) vinohradníckom dome. Za ním sú nádherné prírodné scenérie parku Clos du Roy, so školskou farmou, vzdelávacou záhradou a rybníkom. Park je spojený s planinou Chenôve (Natura 2000). Dom má 7 stálych zamestnancov a 1 zamestnanca na zmluvu a venuje sa všetkému čo súvisí s vodou, odpadom, energiou, prírodnými druhmi, zmenou klímy a samozrejme všetkým, čo smeruje k rozvoju ekologického chovania obyvateľov. Vo vzdelávacej záhrade sa robia školenia, okrem toho sa tu organizujú aj verejné prezentácie, konferencie a pravidelné tematické dni.

„Rybník v parku Clos du Roy“ © Natureparif

Berlin – Pilotný projekt Panke 2015

KRAJINA: NEMECKO
OBEC: PANOW, ŠTVRŤ BERLÍNA
POČET OBYVATEĽOV: 364,917
ÚZEMNÁ PLOCHA: 10 300 HEKTÁROV
WEBOVÁ STRÁNKA: WWW.BERLIN.DE/BA-PANKOW/

Rámcová smernica EÚ o vode vyžaduje informovať a zainteresovať občanov ešte pred začiatkom akýchkoľvek stavebných prác zameraných na zlepšenie ekologickej kvality európskych vodných ciest. V rámci pilotného projektu vzorového zavedenia smernice špeciálne v husto osídlenej mestskej oblasti, dochádza v súčasnosti k revitalizácii riečky Panke v berlínskej štvrti Pankow pozdĺž celého jej toku v dĺžke 27 km.

Za koordinácie Oddelením mestského senátu pre zdravie, životné prostredie a ochranu spotrebiteľov spolkové republiky Berlín bol celý proces plánovania a vývoja sprevádzaný rozličnými PR akciami. Série prednášok, informačné dni nazývané "Deň Panke", webová stránka, počítačová hra pre deti ("Straight was Yesterday: A river becomes natural")(Včera podľa pravítka, dnes prírodná rieka) je malou ukážkou rozsahu aktivít. Okolo revitalizácie riečky Panke sa objavila sústava zainteresovaných inštitúcií a iniciatív: k zainteresovaným stranám patrí krajské vedenie

Berlína, okresné vedenie Pankowa a Mitte, Local Agenda 21 Pankowa, miestne správne kancelárie a kultúrne ustanovizne.

Aby boli priamo zainteresovaní aj miestni občania, boli v roku 2008 zorganizované dve pracovné stretnutia, kde projektanti prezentovali svoje nápady pre každý úsek rieky. V rámci pracovných stretnutí sa občania mohli na procese plánovania aktívne podieľať pričom projektanti z poznatkov o oblasti miestnymi obyvateľmi významne profitovali. Obyvatelia Pankowa sa stali súčasťou rozvoja Panke, osvojili si a starajú sa o malé úseky rieky.

PO 150 rokoch intenzívnej regulácie rieky sa jej revitalizácia uprostred Berlína stala mamuťou úlohou. S podporou miestneho obyvateľstva, ktorá bola významne zvýšená tým, že miestny obyvateľia boli včas do projektu zapojení, sú dobré vyhliadky, že sa v najbližších rokoch z Panke stane zdravá mestská rieka, poskytujúca biodiverzite nový biotop a Berlínčanom novú, kvalitnú rekreačnú oblasť.

"Jedna z pracovných skupín počas participatívneho workshop v novembri 2008" © Andrea Wolter

Medzinárodný festival filmov o prírode Green Screen®

KRAJINA: NEMECKO

OBEC: ECKERNFÖRDE

POČET OBYVATEĽOV: 22,720

ÚZEMNÁ PLOCHA: 1 839 HEKTÁROV

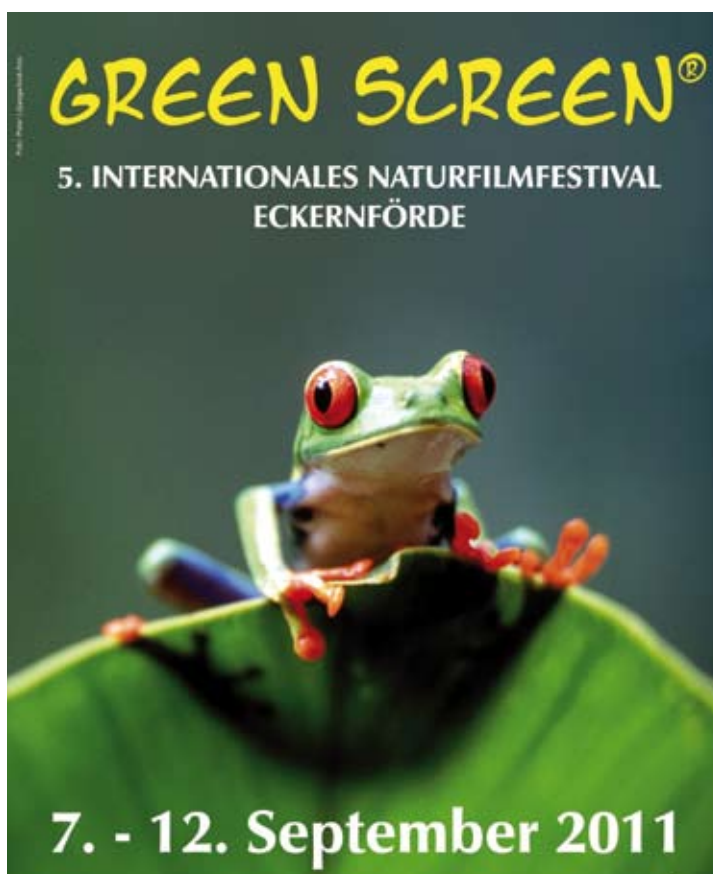
WEBOVÁ STRÁNKA: WWW.ECKERNFOERDE.DE ; WWW.GREENSCREEN-FESTIVAL.DE

Každý rok sa počas šiestich dní v septembri idylické mestečko Eckenförde na pobreží baltického mora mení na metropolu filmov o prírode - vtedy v ňom prebieha festival Green Screen®. Za dobrej podpory miestnych úradov, miestnych kín a spoločenských centier sa predstavujú medzinárodné filmy o prírode. Prezentácie filmov sú sprevádzané celou paletou udalostí, ako sú prednášky, súťaže a workshopy, ako aj filmové tábory pre mladých ľudí. Špeciálne predstavenia sú organizované pre skupiny školákov. Rozsiahly program umožňuje výnimočný pohľad na fascinujúcu rôznorodosť prírody na celom svete a je veľkou príležitosťou pre diskusiu medzi producentmi a expertmi. V roku 2010, bolo premietnutých okolo 80 klasických filmov o prírode a krátkych tematických filmov.

Porota odmeňuje najlepšie príspevky v kategórii najlepší film, najlepšia kamera, najlepší film o mori, najlepší ekologický film a ďalšie. Diváci

vyberú najlepší krátky film. V rámci oslavy pamiatky nemeckého priekopníka filmovania prírody Heinza Sielmann, bola vytvorená Cena Heinza Sielmanna, udeľovaná každý rok od 2008 za filmy, umožňujúce pohľad do vzácnych biotopov a vytvorenie pochopenia súvislostí v prírode. Peňažná odmena 5000€ viazaná na cenu z nej robí jednu z najhodnotnejších odmien za filmy o prírode v Európe.

V rámci Green Screen® vzniklo fórum pre medzinárodný priemysel filmov o prírode, ktorý spája filmárov, televíznych producentov a divákov. Tvorcovia filmov o divočine a prírode si festival cenia ako výnimočnú príležitosť pre priamy styk s divákmi. Ako taký bol festival Green Screen® od začiatku úspechom: Prvý festival navštívilo 4000 divákov. V roku 2010 sa počet divákov zvýšil na 10 000. A za posledné roky sa na ňom zúčastnilo okolo 120 filmárov z 30 krajín.

Mórahalom: "So zodpovednosťou za environmentálne povedomie dnešných aj budúcich generácií" účinné environmentálne vzdelávanie s využitím interaktivity a skúseností

KRAJINA: MAĎARSKO
SÍDLO: MÓRAHALOM
POČET OBYVATEĽOV: 6 072
ÚZEMNÁ PLOCHA: 8 314 HA
WEBOVÉ STRÁNKA: WWW.MORAHALOM.HU

Program bol realizovaný Všeobecným kultúrnym centrom Ferenc Móra, ktoré prevádzkuje Zelený spoločenský dom a lesnú školu („Zöld Közösségi Ház és Erdei Iskola”).

Hlavným cieľom programu je výchova budúcich generácií v oblasti životného prostredia, zlepšovanie jednak infraštruktúry lesnej školy jednak jej pedagogické metódy.

Dôležitým cieľom Programu Lesnej školy je zabezpečiť profesionálnu, ekonomickú a sociálnu udržateľnosť podľa miestnych požiadaviek. Sociálne a ekonomické ciele projektu sú zavedenie udržateľného životného štýlu, ekologická výchova, posilňovať potrebu správneho hospodárenia s prírodnými zdrojmi, založenie ekologickej udržateľnosti formovaním postojov budúcich generácií.

Aktivity projektu

Aktivity projektu stoja na troch pilieroch spojených s rozvojom kvalifikovaných lesných škôl: príprava vzdelávacích materiálov, výchova učiteľov, nákup zariadení: špecializovaná výbava pre tematické demonštrácie v teréne, poľné laboratórne vybavenie, monitorovacie a meracie prístroje pre nasadenie v teréne, nemotorizované transportné prostriedky, nástroje pre aktivity v škole i v teréne, renovácia nábytku infraštruktúry, vrátane ekologickej konverzie existujúceho vybavenia, prístavby pre rozšírenie funkčnosti a dostupnosti objektov.

Modelový dom Homokországu (Pieskovej krajiny)

Vzdelávacia metóda používaná v škole predstavuje učenie sa priamo na mieste. Je tu nespočetné množstvo sezónnych alebo ťažko pozorovateľných prírodných javov, ktoré môžete objaviť na prechádzke. Pomocou interaktívnych metód možno znalosti žiakov prvého stupňa obohatiť o znalosti, ktoré možno len ťažko získať počas návštev v teréne. Pomocou prezentačných nástrojov, hier a autodidaktických metód študenti získavajú zložitejšie, systematické znalosti. Tieto metódy a nástroje zlepšujú schopnosť systematizovať vedomosti. Hlbšie znalosti sú získavané vizuálnymi a dotykovými vnemami.

Prvé tri témy sú prezentované kresbami na stene, pomocou informačného panelu, kde sa po stlačení tlačidla spustia hlasy vtákov.

Obrovské drevené puzzle (2 x2 m) prezentujú obrazové informácie.

Posledná hra je o dotykoch: pozostáva z otváracieho stola, v ktorom sa ukrývajú predmety a tieto musia žiaci identifikovať len pomocou hmatu.

Dom ľudových tradícií

Cieľom Domu ľudových tradícií je predstaviť návštevníkom rôzne aktivity a nástroje.

Budova má nasledovné funkcie:

- Tkanie, hrnčiarstvo a drevorezba, vykonávanie tradičných ľudových aktivít;
- Zoznámenie sa so starými ľudovými nástrojmi a spôsobom ich používania;
- Výstava vizuálnych pomôcok, prezentujúcich životné situácie ktoré sa z rôznych dôvodov zriedka alebo nikdy nedajú vidieť v praxi.

© Local Government of Mórahalom

Zábiedovo – Program environmentálne uvedomelého občianstva

KRAJINA: SLOVENSKO
MESTO: ZÁBIEDOVO
POČET OBYVATEĽOV: 822
VÝMERA KATASTRÁLNEHO ÚZEMIA (HA): 1798
WEBOVÁ STRÁNKA MESTA: WWW.ZABIEDOVO.EU

Program environmentálneho uvedomelého občianstva bol zameraný na zvýšenie environmentálneho uvedomenia obyvateľov obce. V rámci tohto programu začala na jar roku 2007 v hornooravskej obci Zábiedovo pôsobiť Detská polícia. Dôvodom realizácie projektu bolo veľmi pomalé pridávanie sa občanov k separovaniu odpadu. Netradičným postupom – výchovou starších mladými, sa vedeniu obce podarilo zvýšiť počet domácností, ktoré separujú odpad z 33% na viac ako 77% už v prvom roku.

V rámci projektu bola zriadená webová stránka obce so zverejnením dokumentov týkajúcich sa poriadku v obci a nakladania s odpadom. Vznikla detská ekopolícia vybavená označením a fotoaparátom, ktorá mala za úlohu sledovať separovanie odpadu jednotlivými domácnosťami, kontrolovať kvalitu a evidovať vyseparované zložky odpadu a jeho množstvo.

Realizovali sa prednášky zamerané na ochranu a tvorbu životného prostredia osobitne pre deti, mládež a dospelých s využitím notebooku a projektora so súčasným predstavením webovej stránky a spôsobom jej využitia obyvateľstvom. Najzodpovednejšie separujúce domácnosti boli verejne ocenené.

Obec na základe trvajúceho záujmu detí o prácu v detskej ekopolícii, ale aj pozitívnej odozvy od ostatného obyvateľstva v aktivitách pokračuje aj po skončení programu v snahe zachovať pozitívny trend v ďalšom náraste počtu separujúcich domácností aj množstva vyseparovaného odpadu v jednotlivých domácnostiach.

Medzičasom došlo k rozšíreniu využívania biologicky rozložiteľného odpadu na produkciu kompostu a jeho zužitkovanie tak obcou ako aj jej obyvateľmi. Obec súčasne rozbieha aktivity tzv. „Zeleného úradovania“, čo znamená, že všetky činnosti a aktivity realizované obecným úradom sú šetrné k životnému prostrediu podľa dohodnutých ekologických noriem, napr. používanie recyklovaného papiera, používanie ekologicky šetrných výrobkov pre čistenie atď.

Detská ekopolícia © Ing. Ján Banovčan

Na postriežke na exotické invazívne druhy v Gijóne

KRAJINA: ŠPANIELSKO
OBEC: GIJÓN
POČET OBYVATEĽOV: 277,554
ÚZEMNÁ PLOCHA: 18 160 HEKTÁROV
WEBOVÁ STRÁNKA: WWW.BOTANICOATLANTICO.ORG

Mestská rada mesta Gijón, vytvorila za pomoci botanickej záhrady Atlántico interaktívnu platformu pre mapovanie invazívnych rastlín v Španielsku. Informácie sú aktualizované vďaka účasti občanov, ktorí prinášajú informácie o lokalitách s výskytom inváznych druhov, ktoré pozorujú vo svojom bezprostrednom okolí.

Cieľom iniciatívy je zvýšenie stupňa znalostí spoločnosti o invazívnych rastlinných druhoch, ktoré sa za také považujú, prečo sú hrozbou pre náš ekosystém a prečo je dôležité zastaviť proces ich expanzie.

Mestská rada sa s touto témou úspešne vyrovnala inovatívnym spôsobom, zapojením digitálnych nástrojov a aplikácií ako doplnok ku klasickým metódam, čím sa podstatne zvýšila účinnosť šírenia informácií.

© Gijón Town Hall

Najlepšie projekty mestského plánovania

Feyzin: Vývoj a zavedenie miestneho zeleného plánu

KRAJINA: FRANCÚZSKO
OBEC: FEYZIN
POČET OBYVATEĽOV: 9 357
ROZLOHA: 1 052 HEKTÁROV
WEBOVÁ STRÁNKA: WWW.VILLE-FEYZIN.FR/

Feyzin je malé mesto, s niečo vyše 9300 obyvateľmi, ležiace na juh od Lyonu. Jeho plocha sa dá rozdeliť na tri dobre odlišiteľné časti: jedna tretina predstavuje biotopy, jedna tretina tvorí priemysel (ako napríklad rafinéria Total) a jedna tretina pozostáva z voľnej prírody a zelených plôch, ktoré reprezentujú 426 hektárov. Medzi nimi sa nachádza mnoho mestských parkov ako je "Trois Cerisiers" alebo "Europe" či Radničný park; navyše sa tu nachádza mnoho ďalších zelených plôch ako les okolo pevnosti v srdci mesta, poľnohospodárska planina "Grandes Terres", rybník Guinet a brehy Rhôny. Vo Feyzine sa vyvinul bohatý komerčný život, čo z neho robí atraktívne a dynamické mesto, pretože v ňom nájdete nemenej ako päť škôl, jedno gymnázium, multimediálnu knižnicu, dva štadióny a kultúrne centrum a miestne vyhlásené auditórium, letnú školu plávania, hudobnú školu, 90 spolkov, šesť okresných rád, sociálne a obecné centrum.

V roku 2004 mesto naštartovalo "miestny zelený plán" či inak "mestskú rastlinnú schému" s cieľom každý rok definovať program akcií, ktoré by mali zlepšiť kvalitu života (krajinná funkcia zelených plôch), ako aj ochranu a podporu biodiverzity (ekologická funkcia zelenej infraštruktúry). Cieľom je integrácia zelených plôch ako súčasť rozvoja mesta pomocou globálnych a premyslených projektov berúcich do úvahy ekologické koridory. Zelený plán mesta Feyzin má tri zložky:

- Prvá časť je venovaná diagnóze, t.j. pomoci pri definovaní identity krajiny, jej charakteristiky,

potenciálu a dynamiky. Toto "ohodnotenie" umožnilo zostaviť podrobné charakteristiky jednotlivých krajinných celkov Feyzinu a životného štýlu. Vznikol úplný zoznam, na ktorom sú uvedené kladné stránky aj slabiny každej krajinskej časti ako základ pre definovanie investícií a činností.

- Druhá časť pomáha pri definovaní, na základe hodnotenia, vytýčiť "investície mesta Feyzin". Spája jednotlivé investície uvedené v niekoľkých urbanistických dokumentoch: Politika teritoriálneho rozvoja, Schéma teritoriálnej spojitosti a Plán využitia krajiny a ich dopad na Feyzin.

- Treťou a poslednou časťou sú operácie a definuje program činností potrebných pre dosiahnutie vytýčených cieľov. Tento program sa každoročne aktualizuje a zosúladujú sa činnosti rôznych partnerov na danom území.

Zelený plán umožňuje programovať ekologické a krajinné zlepšenia ako napríklad v lese Razes: sadenie typických stromov z údolia Rhôny, recyklácia voľných parciel pre zachovanie biodiverzity v zónach s technologickými rizikami a pod.

"Nárazníkový pás – vonkajšia zóna lesa Razes" © Natureparif

Zlepšovanie životného prostredia mestskej štvrte Richtsberg

KRAJINA: NEMECKO
OBEC: MARBURG
POČET OBYVATEĽOV: 80,783
ÚZEMNÁ PLOCHA: 12 393 HEKTÁROV
WEBOVÁ STRÁNKA: WWW.MARBURG.DE

Mestská štvrť Richtsberg v Marburgu bola vybudovaná ako typická obytná štvrť svojej doby: málo pracovných príležitostí, malá ponuka kultúrneho vyžitia, slabá infraštruktúra. Dokonca aj dnes je mnoho ľudí nezamestnaných a žije na podpore, pričom mnoho obyvateľov sú prisťahovalci. V snahe zabrániť problematickému sociálnemu vývoju začalo mesto Marburg pred 25 rokmi rozsiahly program rozvoja tejto mestskej štvrť. K plánom rozvoja mesta boli pridané ekologické a sociálne ciele: s aktívnym zapojením obyvateľstva sa predtým monotónne zelené plochy premenili na prírodné. Boli založené záhrady, vysadené stromoradia, prázdne priestory medzi domami sa premenili na ekologicky hodnotné, parkové priestory. Predtým celkom nezaujímavá časť mesta teraz svojim obyvateľom ponúka paletu možností stretnúť sa so susedmi, pestovať medzietnické vzťahy, relaxovať a rekreovať sa.

V rámci programu bola založená "interkultúrna záhrada", ktorá má pomôcť stmeliť komunitu a podporovať integráciu ľudí rôznych národností. Asi 30 rodín s rozličným kultúrnym zázemím si spolu pestujú svoje ovocie a zeleninu. Okrem

záhradkárčenia vzniklo mnoho iných činností: jesenná výroba ovocných štiav, školenia v strihaní stromov a výrobe prírodnej kozmetiky, vznikol dokonca aj záhradný spevokol, ktorý už urobil niekoľko verejných koncertov. Obecná záhrada bola od začiatku koncipovaná ako miesto pre stretávanie ľudí a podporu interkultúrnych vzťahov. Mnoho rodín zo štvrť by sa do projektu záhrady rado zapojilo, ale nemôžu kvôli nedostatku miesta – to poukazuje na snahu ľudí zapojiť sa do podobných interkultúrnych aktivít a zároveň si užívať pobyt v prírode.

V Marburgu doteraz vznikli dve intelektuálne záhrady a jedna intelektuálna školská záhrada, ako aj dobrodružná záhrada, kde sa deti môžu spolu hrať a budovať si spolu prírodné objekty na hranie. Integrácia a vzájomné pochopenia rozličných kultúr už v Marburgu nie je len ambíciou, ktoré majú ďaleko do uskutočnenia, ale stali sa súčasťou každodenného života.

"Interkultúrna záhrada v Marburgu" © Helga Pukall

Budaörs: Náučný chodník Naphegy, náučný chodník Túzkőhegy, systém náučných chodníkov Törökugrató

KRAJINA: MAĎARSKO

OBEC: BUDAÖRS

POČET OBYVATEĽOV: 28 329

ROZLOHA: 2 359 HA

WEBOVÁ STRÁNKA: WWW.BUDAORS.HU

Väčšina lesov v mestských extravilánoch sú plochy venované zachovaniu krajiny a sú súčasťou oblasti zachovania krajiny Buda. Štátne lesy spravuje lesnícka firma Pilisi Parkerdő Ltd v Budapešti, kým mestské lesy patria pod miestnu samosprávu v Budaörsi.

Na kamenistých, plytkých lesných pôdach vrchov Túzkőhegy a Naphegy nájdete poškodené porasty borovice čiernej (*Pinus nigra*). Na niektorých miestach sa objavili nové druhy: *Crataegus monogyna*, (hloh jednosemenný), *Berberis vulgaris* (dráč obyčajný), drieň obyčajný (*Cornus mas*), ako aj druhy listnáčov (dub, dub cerový, jaseň mannový). Umelá obnova, vysadzovanie semenáčikov a kultivácia stromov začali pred rokmi v snahe zlepšiť prírodnú fytoocenózu. Proces je však pomalý; vyžaduje desaťročia, pretože vrstva pôdy je príliš tenká.

Zhoršovanie stavu podobných borovicových porastov je typické po celom Maďarsku; a hoci o príčinách sa vedú spory, prispieva k tomu vek stromov, príliš dlhé suchá a fyziologické oslabenie stromov spolu s napadnutím hmyzom a hubami. Juhozápadná časť lesa (hora Huszonnégy-ökrös) bola vyrúbaná kvôli nebezpečenstvu požiarov. Firma Pilisi Parkerdő Forestry Ltd. vyrúbala a pováľala kmene a použila ich na ochranu pôdy pred eróziou na svahoch, a tak ich úspešne ochránila pred ďalšou eróziou. Následne boli vysadené duby, spolu s inými voľne rastúcimi druhmi, mahalebka obecná, jaseň mannový, dráč, ostružiny a rešetliak.

V roku 2006 mesto povolilo rozvíjať okolie vrchov Naphegy a Túzkőhegy. Výsledkom boli náučné chodníky, informačné tabule a prezentácie prírodných hodnôt. Pre pohodlie návštevníkov boli umiestnené lavice a stoly ako aj informačné tabule. Pre vtáky boli vybudované krmidlá a umelé hniezdiská. Cez priekopy na Túzkőhegy boli vybudované drevené lávky.

V druhej fáze, v roku 2009, bol vybudovaný náučný chodník na Naphegyi a Túzkőhegyi; boli dokončené prístrešky a brána (so strážnicou). Súčasne bol otvorený systém náučných chodníkov Törökugrató. Tento vychádza z rôznych východiskových bodov pozdĺž lesných náučných chodníkov, kde je na desiatich informačných tabuliach prezentovaný lesný ekosystém. Navyše bolo po trase chodníka inštalované športové

náradie pre tých, ktorí by si radi zacvičili.

V roku 2010 bol otvorený náučný chodník Fumana procumbens (devätorka rozprestretá); vedie k najvyššiemu panoramatickému bodu Törökugrató z bývalej bane na dolomitovú lúku.

Hlavným cieľom náučného chodníka je ukázať prírodné hodnoty, poskytnúť znalosti bez narušenia prírodného prostredia a tiež kontrolovať invazívne druhy, ako je napríklad pajaseň žliazkatý (*Ailanthus altissima*).

Budovanie chodníkov pomáha chrániť trávnaté plochy (nepodupané nohami návštevníkov) a usmerňovať pohyb návštevníkov.

V dôsledku projektu stúpol počet návštevníkov, ktorí používajú iba označované chodníky, chovajú sa zodpovedne, uvedomujú si prírodné hodnoty a tiež klesol počet invázných druhov.

Prešov – Územný plán mesta

KRAJINA: SLOVENSKO
MESTO: PREŠOV
POČET OBYVATEĽOV: 91205
VÝMERA KATASTRÁLNEHO ÚZEMIA (HA): 7118
WEBOVÁ STRÁNKA MESTA: WWW.PRESOV.SK

Mesto Prešov kladie osobitný dôraz na priemet ochrany prírodných prvkov a zelene priamo do územno-plánovacích podkladov. V meste sú vymedzené tzv. intaktné plochy zelene, tj. plochy, ktorých plošný rozsah nesmie byť zmenšený. Intaktné plochy sú priamo premietnuté aj do Územného plánu mesta. Navyše, tieto sú zadané aj na plochách nielen vo vlastníctve mesta, ale aj na súkromných pozemkoch.

Opatrenia na ochranu zelene, ktoré sú súčasťou územného plánu mesta, sú nasledovné:

- nedotknuteľnosť lesa,
- intaktné plochy zelene v zastavanom prostredí,
- územný systém ekologickej stability, biokoridory,
- biotopy európskeho a národného významu.

Mesto Prešov zároveň zavádza rozličné vodozadržné opatrenia, ktoré sú prijaté vo forme všeobecného záväzného opatrenia, ktorým sa vykonáva záväzná časť územného plánu mesta.

V súlade s územným plánom začalo mesto v roku 2007 predprojektovú prípravu tzv. Centrálného mestského parku. Bola uskutočnená verejná architektonicko-urbanistická súťaž, na základe ktorej vznikli dve alternatívne riešenia. V nasledujúcej etape bol dopracovaný Územný plán zóny Centrálného mestského parku. Ďalšie kroky budú realizované podľa postupu majetkoprávného vysporiadania územia.

Zelené parkovisko v Prešove © REC-Slovakia

Ciele v Barcelone: Snahou je, aby každý obyvateľ štvrť Ensache mal zelenú oblasť najďalej 200 m od domu

KRAJINA: ŠPANIELSKO

OBEC:

BARCELONA

POČET OBYVATEĽOV: 1,673,075

ÚZEMNÁ PLOCHA: 10 120,97 HEKTÁROV – WEBOVÁ STRÁNKA: [HTTP://WWW.BCN.ES/](http://www.bcn.es/)

Mestská rada vytvorila program obnovy blokov domov v štvrti Ensache, s cieľom poskytnúť 16,4% obyvateľov zelený priestor najďalej 200 m od domu. V praxi to znamená, že každých deväť blokov musí mať verejný zelený priestor. Vývoj tejto iniciatívy bol výnimočne kladný: v roku 1996 existovalo 9 vnútromestských záhrad s celkovou plochou 26 000 m², zatiaľ čo na konci roku 2009 bolo obnovených 40 priestorov s celkovou plochou

87 000 m² upravených vo forme mestskej zelene a rekreačných oblastí. K 1. decembru 2010 už bolo obnovených 43 blokov s celkovou rozlohou 92 634 m². Okrem toho je ďalších 18 066 m² v procese obnovy, čo umožní otvorenie 11 nových vnútromestských záhrad v krátkodobom alebo strednodobom časovom horizonte. Súčasťou týchto zelených priestorov sú aj ihriská pre deti a mestské vybavenie.

© Teresa Franquesa

Projektoví partneri

REGIONAL ENVIRONMENTAL CENTER
Slovakia

Fundación Biodiversidad

Národní sponzori a spolupracující partneri

le centre de ressources
du développement territorial

The project is supported through LIFE, a programme of the European Union. Since 1992, LIFE has co-financed some 3.104 projects, contributing approximately €2.2 billion to the protection of the environment.